Poštarina plaćena u gotovu.

BOG
NAROD
SOCIJALNA
PRAVDA

LUČ

ZAGREB

GODINA XXIV. - BROJ 9.-10.

UREDNIKOVA POŠTA

F. Nevistić. Sa Tvojom drugom pošiljkom sam mnogo zadovoljniji nego sa prvom. Nažalost ovaj su Ti put obe pjesme preduge, pa je razumljivo, da nisu sve strofe uspjele u tolikoj mjeri, da bi ih mogao donijeti u »Luči«.

U odgovorima uredništva je mnogima kazano, da im u odnosnom broju izlazi pjesma ili crtica, a kada su prelistali čitav broj tada nigdje nisu mogli da nađu svoje tiskane stvari. Mnogi su se tužili na to, ali tome nije kriv urednik. On je imao najbolju namjeru, da uvrsti stvar, koja je već složena, ali kod prelamanja lista je vidio, da je složeno preveć stvari, pa je neke morao ostaviti za naredni broj. Tako se eto dese i te »zabune«, pa neka to uvaže oni, koji za to pitaju.

I. M. — Š. B. Tvoja pjesma pod naslovom »Upitnik« mogla bi biti i dobra, kada u njoj nebi upravo vrvilo od formalnih pogrešaka. Ti radi rima kažeš svida mjesto svuda. Nastoj, da se oslobodiš tih pogrešaka pa će možda ići. Čini mi se da su Ti prve pošiljke bile uspjelije.

I. A. S. — S. Radnja »Život« je pisana dosta dobro. Ja sam je proučio, te sam napokon odlučio, da je bolje, da se ne tiska. Ona je tako općenita i obiluje sa vrlo poznatim refleksijama, te sam odlučio da je bolje, da počekam, da napišete bolju stvar. Pokušajte da pišete o nečemu konkretnom, a ne o ovako općenitom naslovu, pa sam uvjeren, da ćete uspjeti.

N. Bedek. Dragi druže, Ti si imao dobru namjeru, da dadeš sliku proljeća, ali Ti je slabo uspjelo. Ti si to shvatio na vrlo lak način, pružio si nam nekoliko sasvim običnih slika i to je sve. Ti nam pričaš o opticama, slavulju, cviječu, potočiću što žubori, djeci, leptirima i o veselju, dakle čitav propisni inventar za proljeće. Ali tako se pisalo nekad. To je danas sve previše banalno, tim više što si to kazao onako cifrasto i sa puno šećera. To danas ne pali. Poezija je nešto sasvim drugo. Pitaj Ti o tome druga Devčića, on će Ti o tome reći više toga nego što ja mogu ovdje napisati.

Odgovori suradnicima su donešeni u ovoj rubrici, u koliko je to bilo najpotrebnije. Uredništvo prima između pojedinih brojeva toliko pošte, da je skoro nemoguće, da se svakome odgovori. Tako se dogodilo, da neki vrijedni suradnici, koji zbilja zaslužuju odgovor nisu mogli doći na red. Nažalost je urednik toliko zaposlen, da nije ni uz najbolju svoju volju mogao da svakome odgovara. Ima međutim ipak ljudi, koji bi svakako htjeli, da im se piše, pak će zato uredniku biti vrlo drago ako to uzmogne učiniti preko ferija. Tada će imati više vremena, jer neće biti zaposlen redakcijom »Luči«, koja preko ferija neće moći izlaziti, te će imati mnogo više vremena da piše svojim suradnicima. Zato moli sve drugove, koji su stajali u užem kontaktu sa uredništvom, da se jave preko ferija, pa će moći dobiti odgovor na sve što budu pitali. Osim toga će biti dobro, da suradnici ne zapuste urednika ni preko ferija, da tako prvi broj naredne godine uzmogne izaći na vrijeme.

Posljednji broj »Luči« Našim čitačima evo pružamo posljednji broj »Luči«, koji je ujedno dvobroj, tako, da bude deset brojeva, kako je običaj. Prema svome obećanju morali smo dati dvadeset arака ili 320 strana. Međutim, kako naši pretplatnici vide, dali smo skoro dva arka više. »Luč« je ove godine osim toga donijela vrlo mnogo slika, te smo i u tome pogledu održali svoje obećanje. Mislimo, da je »Luč« i sadržajno zadovoljila. Uza sve to ima veliki broj pretplatnika, koji do sada nisu izvršili svojih obaveza prema »Luči«. Mnogo onih, koji čitaju »Luč« nije još platilo pretplatu. Molimo zato sve svoje prijatelje, da se sjete svoje dužnosti. Potrebno je to naročito sada, kada se spremamo da proslavimo dvadeset i petu godinu izlaženja »Luči«. Tu zgodu treba proslaviti i na vidljiv način. Svakako za to moramo imati i dovoljno materijalnih sredstava. Potrebno je radi toga, da se pretplata tačno plaća.

UPRAVA: Zagreb, Kaptol 27. — Na upravu se šalju narudžbe, reklamacije i pretplata. — »Luč« izlazi svaki mjesec.
PRETPLATA za đake 30.— Dinara, za ostale 60.— Dinara.
UREDNIŠTVO: Zagreb, Kaptol 27. I. — Na uredništvo se šalje suradnja za list.
»LUČ« UREĐUJE Ivo Bogdan, stud. rer. com. — Za uredništvo odgovara: dr. Mijo Maričić, Zagreb, Preradovićeva ul. 37.
TISKARA »MERKANTILE« (Gj. Jutriša i drugovi) Zagreb, Ilica 35.

LUČ

GLASILO HRV. KAT. NAR. ĐAŠTVA

GOD. XXIV. ZAGREB, JUNI 1929. BROJ 9.-10.

PRED NOVOM GODINOM RADA

I.

Vrlo brzo je prošla još jedna godina. Posvršavali smo svoje đačke poslove. Naša društva su zaključila svoj rad. Evo napokon i posljednjeg broja »Luči« dvadeset i četvrte njezine godine. Ferije tek što nisu započele. Jedna je školska godina prošla.

Ne ćemo se zaustavljati da gledamo unatrag. Propusti se sada više ne mogu popraviti, njih treba pamtiti. Uspjesima se ne smijemo diviti. I propusti i uspjesi su tek škola za budućnost, za novu godinu našega rada.

Ta školska godina počinje već u ovim ferijama. Hrvatsko Katoličko Narodno Đaštvo mora već sada misliti na svoj budući rad. Znamo, da su prilike teške i da je đacima raspršenim na sve strane težak svaki pojedinačni praktični rad. Istina, ima u našim krajevima organizacia Katoličke Akcije i po manjim mjestima. Domagojsko će đaštvo po mogućnosti nastojati da pomogne u radu tih društava. ne plašeći se truda i neprilika, sve u želji da što bolje upozna prilike i da se privikne praktičnom radu među narodom, za koji je pozvan dobar dio domagojaca.

Međutim i ove će godine glavni dio našega rada biti na našim ferijalnim tečajevima. Naši tečajevi će biti sastanak istomišljenika, koji pretresaju najvažnije od svoga programa u vezi sa današnjim prilikama. Morati će se nešto jače naglasiti tri momenta.

II.

Prva je stvar ono najglavnije: pitanje naše duhovne obnove. To je uvijek aktuelno pitanje. Kad bi u tom pogledu bilo sve najbolje, to ni tada nebi bilo dosta. Ovo je temeljna baza odgojnog i svakog drugog rada domagojnih organizacija. Domagojski pokret je katolički pokret. Ciljevi našega rada, sredstva koja će nas krijepiti u tome radu, sve to proizlazi iz našega katolicizma. U našemu radu moramo redovito računati sa žrtvama, sa zatajivanjem vlastite ličnosti radi uspjeha dobre stvari. A može li se sve to ako nas ne vode drugi i uzvišeniji motivi, nego što su slava i uspjeh. Ako nema tu nečega drugoga, a ne da radimo samo radi sebe, tada se mora i desiti da će nastati bezbrojne poteškoće i razmirice. Zato domagojac treba da bude toliki kršćanin da znade cijeniti vrijednost žrtve. ne radi sebe, već radi drugoga života. To je prvi i glavni uvjet svakoga uspjeha katoličkog gibanja kod nas.

Hrvatsko Katoličko Narodno Đaštvo je svijesno toga i ono će na našim ferijalnim tečajevima najveći i najbolji dio svoga vremena posvetiti pitanjima svoga unutarnjeg života. Čitači »Luči« moraju ozbiljno razmisliti o ovoj stvari i svi oni, koji dodu na naše tečajeve moraju doći sa najljepšim predispozicijama

za plodan i uspješan rad, jer moramo biti na čisto sa time, da je to glavni dio našega tečaja, te ako on uspije, da će uz pomoć Božju i sve ostalo biti dobro.

III.

U drugom redu će naše đaštvo imati prilike, da se sa svojim seniorima i starijim drugovima porazgovori o današnjim prilikama domagojskog pokreta. Danas je zgoda za to. Ovo su za čitav naš pokret vrlo svečani datumi. U prvom redu slavimo dvadeset i petu godišnjicu »Luči«. Slavimo deset godina od osnutka naše Lige, a napokon i naši drugovi akademičari u Beogradu slave deset godišnjicu svoga kluba sv. Ćirila i Metodija.

Dakle, pruža nam se lijepa prigoda da se napravi bilanca rezultata od nekoliko decenija rada na raznim područjima. U sve nas pomalo ulazi i prožimlje nas svijest, da smo pokret, koji ima časnu legitimaciju, na kojoj nisu samo ubilježene lijepe ideje i lijepi program, već su tu i duge godine rada, u kojemu je bilo toliko lijepoga i vrijednoga našeg nasljedovanja. Opet ćemo se susresti sa poznatim imenima naših mrtvih vitezova, čiju uspomenu treba upravo danas oživjeti. Ako radi ničega drugoga, a ono radi njihova idealizma i ljepote njihovih žrtava. Sve ljudske mane mogu iščeznuti pred ovakovim prednostima. Naš pokret je bio pokret idealista i takav mora ostati. Nikakovih kompromisa na tome području ne smije dozvoliti Hrvatsko Katoličko Narodno Đaštvo. Zato ćemo na našim tečajevima mnogo govoriti o idejama i o tradicijama našega pokreta, da se naša ideologija, naša tradicija združe sa čovjekom kršćaninom, te da tako i ovi tečajevi pomognu stvaranju tipu pravoga čovjeka - domagojca.

IV.

Naš pokret ide sa obnovom društva. Nije naš ideal, da u našim društvima, na našim tečajevima okupimo što više đaka i da na tome ostanemo. Mi smo već u prošlom broju jako naglasili, da smo n a r o d n i pokret. U prošlosti našega pokreta se vrlo mnogo radilo i uradilo u tome smjeru. Medutim i danas je to pitanje vrlo aktuelno. Hrvatsko Katoličko Narodno Đaštvo je nekada vodilo i razvijalo živi rad među širim slojevima. Nadošao je rat i poratne prilike, kada su tu našu baštinu preuzeli drugi. Mi smo se povukli puštajući slobodno polje starijima. Medutim danas vidimo, da se nije nastavilo onim tempom, kako je to započelo naše đaštvo. Zato ne vidimo razloga zašto nebi opet oživjeli rad »Pavlinovića« i ostalih naših ferijalnih akademskih društava. Naše đaštvo ovaj put mora biti i opet inicijator živahnog gibanja na području omladinske organizacije među radničkom i seljačkom omladinom. Mi ćemo o tome morati da na tečaju vrlo ozbiljno porazgovorimo, da omjerimo svoje snage, pa da donesemo potrebne zaključke.

*

To je ukratko naš program pred novom godinom rada: preko ferija. Ovaj naš program je stvaran i provediv. Za nas ove ferije ne smiju proći izgubljene. Svi moramo nastojati, da posjetimo naše ovogodišnje ferijalne priredbe, na kojima ćemo razviti glavni dio svoga rada, koji će ujedno biti najbolja priprema za narednu godinu naših jubileja i naše obnove.

U r e d n i š t v o.

UVOD U HRVATSKU KNJIŽEVNOST XX. VIJEKA

BIT EKSPRESIONIZMA

Godina 1917. donijela je dva lirska poema Miroslava Krleže: Tri simfonije i Pan, a 1918. njegovu Hrvatsku Rapsodiju i tako je, može se kazati, počeo ekspresionizam kod nas. Granica njegova istinskog postanja nešto je ranija, jer ni sama ova djela nisu izdana, tek što su nastala, nego su morala tek prokrčiti sebi put do nakladnika; a osim toga pobuda i ime ekspresionizma došli izvana, gdje su se pojavili u oči svjetskog rata. Nije dakle sam rat ni stvorio, ni izazvao ekspresionizma; on mu je samo dao plodno tlo i mogućnost žestokog razmaha. Štaviše možemo i kod nas već znatno prije rata od prilike u doba balkanskih ratova, opaziti pojave, koje vode k ekspresionizmu: naročito kult riječi kod Matoša, ne kao muzikalne forme nego kao dinamičnog sredstva izražavanja; još jače kod Polića-Kamova, »pjesnika psovke« i V. Čerine »nacionalnog revolucionarca, koji u Nazoru otkriva »pjesnika nas sutrašnjih« i traži eksplozivnu snagu riječi pod dojmom Marinettijeva futurizma, koji nije drugo nego romanski preteča ekspresionizma.

Ime »ekspresionizam« ukazuje se kao opreka »impresionizmu«: i zaista takav pjesnik ne će da bude predmetom, zrcalom vanjskih dojmova (impresija), nego hoće da njegova riječ bude neposredni izražaj (ekspresija) njegove duše, koja suvereno baca svoj sjaj na vanjski svijet i svijesno hoće da oblikuje ovaj prema svojoj dinamičnoj dispoziciji. Ekspresionist nema upravo jasne svijesti ni o svojoj ideji (jer se ona kao kod svih revolucionaraca nije još pravo ni razvila) ni o svom osjećaju (jer je osjećaj sam po sebi često suviše delikatan i trpi od dodira s vanjskim svijetom), zato on upravo ne izražava ni ideje ni osjećaja: on daje maha svojoj primarnoj (prvotnoj) energiji, životnoj snazi, koja teži da se afirmira bez obzira na sve i unatoč svemu. Zato je nacionalni dinamizam Meštrovićev i Nazorov kod nas srodan s ekspresionizmom i njegov stvarni preteča (zato je i opravdana Čerinina riječ o Nazoru), samo što je on idejno odredeniji, jer se ne osniva samo na subjektivnom uvjerenju umjetnikovu, nego i na tradiciji (narodna pjesma i povijest) s njenim ustaljenim poimanjem. Zato ekspresionizam ne isključuje nacionalne ideje (ona je uključena u čitavom jednom nizu Krležinih djela), ali je pravi svoj zamah dobio idejom socijalne uzbune, nezadovolistva s društvenim poretkom. Ova ideja u biti nema ništa zajedničko ni sa socijalizmom ni s komunizmom, t. j. nije neminovno vezana uz njih; ona je prvenstveno reakcija protiv sapinjanja duha vanjskim okovima forme, parade, uniforme, imperijalizma. Kao i Sturm und Drang, s kojim je sasvim analogan, ekspresionizam znači vrlo jak, aktivan, ali stvarno neodreden otpor »in tyrannos«. Krležin Hrvatski Genije (u Hrvatskoj Rapsodiji) sasvim je fantastična predodžba, koja u biti nije upravo nacionalistička, a još manje komunistička, ali je zato kao izražaj zanosa, patetične snage, dinamičnog elana lik neodoljive snage.

I ako ekspresionizmu nisu upravo jasne pozitivne ideje, njegova revolucionarnost nema ipak u biti razornog, destruktivnog karaktera, i ako hoće da obračuna sa svim dosadanjim poretkom. Od potpune destrukcije priječi ga duboki osjećaj, s e n t i m e n a t, čak dublji od onoga Moderne, jer nije individualističan, nego k o l e k t i v i s t i č a n: istina je, da borbu vodi jaki pojedinac, ali on nije više Nietzscheov Übermensch nego orude svoje samilosti, kojom hoće da pomogne svomu drugu, čovjeku, i ako to ovaj sam po sebi često ne bi ni za-

služio, radi svoga neshvatanja (Krležin Michel Angelo, Cristoval Colon; srodna ideja u Nazorovoj »Ululu«, ali više Nietzscheovski stilizovana).

Akcija i sentimenat dali su ekspresionizmu nadmoć u drami i lirici: tu je stvorio najbolja svoja djela i, što je naročito vrijedno, osvojio pozornicu (Krleža: Golgota, Vučjak, Michelangelo; u drugoj fazi, iza ekspresionizma: U agoniji, Gospoda Glembajevi; Kulundžić: Ponoć, Škorpion — dosad najjači reprezentanti naše dramatike). U lirici: A. B. Šimić, Krleža, Cesarec, Krklec (Srebrena cesta) i dr.

Po svojoj tehnici ekspresionizam je eruptivan, eksplozivan; zato mu je forma atomizirana: umjesto rečenice dosta je jedna riječ, umjesto dugih opisa jedan uzvik, umjesto izgrađenih činova scenske slike kao u filmu. Zato se ekspresionizam približava primitivizmu, njegovoj naivnosti u izražavanju, uslijed čega njegovi lošiji predstavnici postaju nesnosno neprirodni, hotimično naivni i radi toga djetinjski i plitki. Budući da je ovakvih lošijih uvijek više nego boljih i najjačih, cio smjer izvrgavan je često ruglu, to više, što ni oni najbolji nisu uvijek slobodni od nastranosti. Umjesto spontane, srdačne naivnosti s pravim osjećajem čežnje za jednostavnošću života, često se samo afektirano imituju tvorevine surovo-primitivnih naroda, crnačka muzika i eksotično slikarstvo.

Kako sam o ekspresionizmu pisao intenzivno u više navrata, to poradi nestašice vremena upućujem svoje čitaoce na ove bitno važne radove, koji će ovim uvodnim riječima dodati detaljne podatke o pojedinim piscima i djelima: Ekspresionizam u Hrvatskoj (ljubljanski »Čas« 1925.), Poslije ekspresionizma (Hrvatsko Kolo Mat. Hrv. 1928.), Smjerovi drame (Hrv. Prosvjeta 1922.), Uz Golgotu M. Krleže (H. P. 1923.), O Vučjaku (H. P. 1924.), Michelangelo Buonarroti (H. P. 1925.), U Agoniji (H. P. 1928.), Gospoda Glembajevi (H. P. 1929.).

Dr. Lj. Marković.

PRED BLAGDAN

U vlažni i topli suton proljetni
uz slavlje zvona, jer blagdan je sutra,
sve su se njive raspjevale zelene
u čekanju svečanog jutra.

I kad su zvona slaviti prestala
u tišini su livade veličajno molile,
šturci su pjevali najljepše pjesme
što su ih ptice volile...

Pa dok je trava vjetru šaptala
tihane molitve, pobožne šumove
da ih odnese u daljinu, gdje Majka Božja stanuje
niz umorne ceste, kroz procvale humove

sve su se vode za brijegom smirile
i zaspale — — —
I selo se uspavalo, svijetla se pogasila
dok su njive pjevale...

Samo je mladić neki izašô na razkršće
da bolovi mu sasvim dušu ne sputaju,
da u mraku sluša pjesmu livada, skoro utihle zvukove
što još opustjelim raskršćima lutaju...

Ivo Lendić.

JOERGENSEN O DON BOSCU

Veliki danski pisac, konvertita Johannes Jörgensen zasnovao je o Don Boscu osnivaču salezijanaca čitavo jedno djelo. Zasada je objelodanio samo nekoliko poglavlja još nedovršenog djela. Iznosimo par tih poglavlja, koja su interesantna i sama po sebi, a postaju još zanimljivija danas, kada čitav svijet govori Don Boscu prigodom njegove beatifikacije 2. lipnja o. g.

III.

Kada je Ivanu bilo devet godina usnio je san, koji je utjecao na čitav njegov život. Učinilo mu se, da se nalazi na jednoj livadi, usred grupe dječaka.

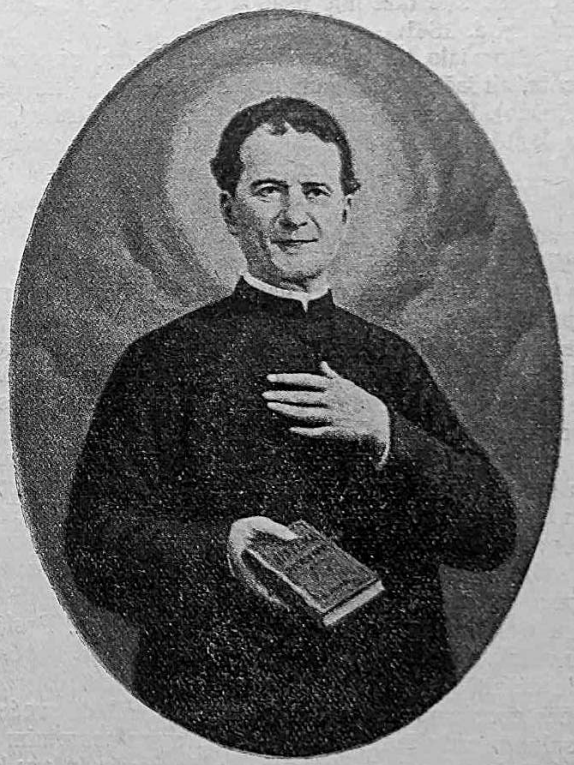

koji su se tukli i pri tome psovali. On je htio, da ih umiri udarcima, ali mu neka tajinstvena osoba sugeriše da upotrijebi blaži način i dade mu naslutiti da bi tako ove mladiće pretvorio u jaganjce, koji su već protivnim načinom postali slični okrutnim životinjama.

I zbilja dječaci umireni načinom one tajinstvene ličnosti okupiše se mirni kao jaganjci. U to se odozgor pojavi neka divna gospođa, u kojoj Ivan prepozna Majku Božju, koja mu kaže, da je Isus odredio, da mu ona bude majka i voditeljica.

San je na dječaka napravio silan utisak i on taj san ispripovijedi svojima. Na majku je taj san također učinio jak dojam. Ona to nije pokazala vanjskim načinom te samo reče dječaku: »Možda ćeš postati svećenik«.

Skoro u isto vrijeme bile su u obližnjem selu misije. Za mladoga Ivana Bosco ove propovijedi su bile od najvećeg značenja. Tom prigodom su se dogodile stvari, koje su odlučno utjecale na čitav njegov kasniji život. Vraćao se jedne večeri iz mjesta gdje su se održavale misije u svoje selo i tom zgodom susretne kapelana obližnjeg sela, koji se zvao Don Calosso. Stari se svećenik iznenadi radi dječakove oštroumnosti, koju je pokazao na upit o tome što je razumio od propovijedi. Mladić, ne samo da je pokazao, da je razumio sve, već je dapače mogao da posljednju propovijed ponovi skoro od riječi do riječi. Zadivljen tako bistrim pamćenjem započe svećenik da poučava dječaka, koji iza ovih prvih pouka kasnije pohađaše školu u obližnjem Castelnuovo, a zatim u gradiću Chieri, sve dok nije ušao u biskupsko sjemenište. Bio je zaređen za svećenika god. 1841.

Selo Becchi je brujalo od ponosnog veselja kada se povratio u rodno mjesto kao svećenik, ali jače je bilo ganuće Don Bosca, (koji se do tada zvao samo Giovanni Bosco), kada je ponovno ugledao siromašnu sobicu, u kojoj se rodio i livadu na kojoj je usnio onaj san, koji se sada eto počinje ostvarivati.

IV.

To je zapravo počelo tek kada se povratio u Torino. Tu je on nastavio na izgradnji vlastite ličnosti, u školi praktičnog morala, koju su nazivali: Convikt sv. Franje Asiškog, a pod upravom gorljivog i dobrog svećenika: blaženog Giuseppe Cafasso.

Mladi svećenici su se u toj školi u isto vrijeme priučali propovijedanju i tumačenju moralnih problema, i održavanju učenih konferenca. Mnogi od njih, u pratnji rektora zavoda, posjećivahu Torinske zatvore, sve sa svrhom, da se vježbaju u pastorizaciji.

Ovi posjeti uznika silno su utjecali na mladoga Bosca. Opazio je, da su među zatvorenim mnogi koji nisu bili svjesni o počinjenim povredama zakona i dosljedno, da su bez moralne odgovornosti za svoja djela. Većina ovih bijednika bila je u ovom položaju više radi pomanjkanja odgoja i siromaštva, nego radi zloće ili radi svijesne želje da prkose zakonu. I tako se dogadalo, da mjesto da ih zatvor popravi, taj zatvor ih je iskvario u tolikoj mjeri, da bi mnogi koji bi izašli iz zatvora u skoro vrijeme počinjali nove zločine. Posljedice su bile žalosne: drugi povratak u zatvor je redovito svršavao sa smrću na stratištu.

Što bi trebalo učiniti da se prekine ovaj užasni lanac, koji se činio jačim od same nužde? Eto problema kojim se počeo baviti mladi svećenik.

U teoriji je solucija vrlo jednostavna: treba ovim nesretnim i izgubljenim sinovima društva dati dobar odgoj; dovoljno je da nauče kakav korisni zanat; a nadasve treba posijati u njihove duše milosrđe, ljubav i dobrotu; priučiti ih radu, redu i pravičnosti.

Ali kako da se u praksi provede ovaj program?

V.

Dok se Don Bosco bavio ovim pitanjima, dogodi mu se ovo:

Osmoga decembra 1841. pripravljaše se za sv. misu u zavodskoj crkvi. Oblačio se u sakristiji, kada vidi sakristana kako oštro psuje i tuče dječaka,

kojega je htio prisiliti da služi Misu. Dječak se branio, da ne zna, ali uzalud: sakristan je to nećkanje uzeo kao izmotavanje te je nastavio sa svojim postupkom. Don Bosco se umiješa u stvar; progovori ljubezno dječaku i tako nagovori, da ostane na Misi. Dječak je to zbilja učinio, a Don Bosco je s njim započeo ovakav razgovor:

— Prijatelju, kako se zoveš?
— Bartolomeo Garelli.
— Odakle si?
— Iz Biella.
— Je li ti živ otac?
— Nije. Umro je.
— A majka?
— I ona je umrla.
— Koliko Ti je godina?
— Šesnaest.
— Znaš li čitati i pisati?
— Ne znam.
— Je si li već primio Pričest?
— Nisam još.
— Je si li se ispovijedao?
— Jesam, ali dok sam još bio malen.
— Pa ideš li bar na vjeronauk?
— Ne usudujem se.
— Zašto?
— Jer moji drugovi, koji su i mladi od mene znadu vjeronauk, a ja tako velik ne znam ništa: zato se sramim ići u školu.
— A ako bi te ja poučavao napose, bili htio dolaziti.
— Bi vrlo rado.
— Bili dolazio u ovu sobicu?
— Bi vrlo rado, ali samo da me ne tuku.
— Ne boj se, neće te nitko ni dirnuti: bit ćeš moj prijatelj i morati ćeš razgovarati samo samnom i s nikim drugim. Kada ćemo započeti sa vjeronaukom?
— Kad god Vam se svidi?
— Večeras?
— Da.
— Možda bi bilo najbolje odmah?
— Da, i to vrlo rado.

Rečeno učinjeno.

Mladi svećenik sjedne pokraj svoga gojenca, kojega mu je poslala sama Providnost i započne da ga poučava o temeljnim vjerskim zasadama.

Tako prvi od bijednih prognanika modernog društva nađe zaklonište kod pastira Don Bosca. Tako je Don Bosco započeo da čuva stado na dobrim pašnjacima, na koje su grabežljivi vukovi smjeli doći samo u janjećim kožama. Ovaj Bartolomeo Garelli bio je prvi od tisuća i tisuća...

Poslije poučne pouke Don Bosco otpusti ovoga učenika sa pozivom, da se opet povrati.

Bartolomeo se povratio, ali ne sam! Doveo je sobom još nekoliko drugova koji kao i on lutahu, bez kuće i roditelja ulicama Torina.

Poslije dva mjeseca pohađalo je dvadesetak mladića zavodsku sakristiju, u kojoj je Don Bosco predavao vjeronauk.

To je bio početak onoga doma, kojega kasnije mladi svećenik nazva: Oratorij sv. Franje Saleškog.

Nazvao ga je Oratorij, jer je pouka u vjeronauku uvijek počimala i završavala sa dugom zajedničkom molitvom. Nazvao ga je imenom sv. Franje Saleškog, jer je sa ostavljanjem pod zaštitu blagog i miroljubivog biskupa htio pokazati da svaki odgojni rad mora biti prodahnut ljubavlju i blagošću.

VI.

Malo kasnije započe Don Bosco, da se bavi svojim mladim prijateljima i u onim časovima kada nisu bili u sakristiji kao njegovi đaci. Posjećivao ih je u radionama; propitivao se za njih kod njihovih poslodavaca, tražio je posla za nezaposlene, nastojaše, da popravi položaj onih koji su bili već zaposleni. I dok je tako prolazio ulicama Torina, nalazio je svuda nove učenike i nove prijatelje.

Čitavu je nedjelju provodio sa svojim dječacima. Ujutro bi ih vodio u koju crkvu, a poslije podne bi se s njima igrao na kojem javnom trgu.

Prodoše tako dvije godine, za kojih se oratorij trajno povećavao.

Poslije ove dvije godine ispuni se vrijeme do kojega je Don Bosco imao ostati u svome zavodu. Direktor Don Cafasso mu dade naslutiti da mu crkvena vlast kani povjeriti dušobrižništvo u jednoj župi, ali Don Bosco nije o tome htio niti, da čuje.

— Ja imam već svoju župu — govorio je — imam svoje dječake koji mi zadaju dosta posla. A što bi bilo od njih, kada bi ih ja ostavio?

Don Cafasso prizna da ima pravo te se pobrine, da Don Bosco dobije službu kapelana kod skloništa, koje je osnovala markiza Baroli, a vodio ga svećenik iz Pijemonta, po imenu Borel. Kod skloništa je Don Bosco dobio dvije sobe na uporabu za svoj oratorij.

Tri godine poslije onog susreta sa mladim Bartolomeom Garelli, 8. prosinca 1844., mladi svećenik je imao oko sebe već lijepu četu. Služio je Misu i sa suzama radosnicama svima podijeli Svetu Pričest.

Bilo ih je oko 300. Stado je raslo.

VII.

Raslo je i dalje,

Don Borel i Don Bosco su otvorili večernje škole za mladiće, koji su preko dana bili zaposleni. Dakako, da sve to nije išlo bez neugodnosti. Tako stanovnici skloništa pritužiše se kod markize i ona u julu 1843. naloži Don Boscu, da iz skloništa ukloni svoj oratorij.

Dva prijatelja su skoro očajala: što da počnu sa tolikim mladićima? Obratiše se torinskom nadbiskupu, Mons. Franzoni, koji je uspio u toliko što je nagovorio jednoga od gradskih župnika da Don Boscu dozvoli, da svoje gojence sabire u dvorištu župnog dvora. Ali također i ova radost bijaše kratka vijeka: svećeniku je vrlo brzo dosadilo prisustvo triju stotina ovih divljaka. Njegova »Perpetua« je čak napala Don Bosca za vrijeme pouke, pa sa svojom upravo talijanskom blagoglagoljivošću i stisnutim pesnicama, koje mu je turala u lice uspije istjerati Don Bosca sa svim njegovim uličnjacima.

I Don Bosco se nade opet sa svim svojim dječacima na ulici. Neko se vrijeme pokušao ponovno sa svojom sobicom, ali u nju ih nije moglo stati ni

trideset, a kamo li tri stotine. Ali pri tom ne izgubi srčanosti i jednoga dana pozdravi svoje dječake:

— Prijatelji, pod krovom dobroga Boga ima mjesta za sve! slijedeći sastanak ćemo održati pod vedrim nebom.

Tako je i bilo. Čitava dva mjeseca oratorij je bio bez doma. Svake nedjelje u jutro sabrali bi se dječaci pred Don Boscovim vratima sa siromašnom hranom za čitav dan. Otišli bi zatim u crkvu i tu bi Don Bosco čitao Misu, koju bi njegovi gojenci saslušali sa najvećom predanošću. Zatim bi bio vjeronauk, a napokon doručak. Koji put bi se desilo da bi otišli u koju crkvu izvan grada, pa bi posjedali po travi ispod sjenovitih stabala, pokraj kakove česme ili izvora.

Oni, koji bi imali dosta hrane dali bi onima, koji bi imali malo. A za one, koji nebi imali ništa pobrinuo bi se Don Bosco. Poslije doručka započela bi igra ili šetnja. Poslije podne bi pjevači izvodili vespere u kojoj seoskoj crkvi, a iza toga bi slijedio vjeronauk. Kada bi napokon sunce zalazilo za snježna brda, u Torino bi se vraćala vesela četa, umorna, ali i obogaćena dobrim utiscima, pripravna da se prihvati svoga dnevnoga posla u očekivanju, da će opet naredne nedjelje uživati iste čiste i nevine radosti.

Tako je sve u veselju prošlo ljeto. Ali približavala se zima, kroz koju će ovakav život pod otvorenim nebom biti nemoguć. Sa velikim trudom je Don Boscu uspjelo da najmi tri sobice, u kojima će oratorij moći prezimiti. Novi otkaz prostorija je uslijedio u proljeću 1846. Don Bosco i njegovi dječaci nadoše se opet bez kuće i kućišta.

VIII.

Osim ovih neprilika počelo se Torinom koješta govorkati o mladom svećeniku. Mnogi crkveni dostojanstvenici su se o njegovom radu izražavali, kao o poslu nedostojnom svećeničkog dostojanstva; dapače su neki pokušali da ga proglase neubrojivim i da ga strpaju u ludnicu. Kamogod se Don Bosco obratio, nalazio je zatvorena vrata i tvrda srca.

Tada, kada nije mogao naći kuće, on iznajmi jednu livadu u blizini grada i tu bi se pred svačijim očima odigravale najdirljivije scene. Svake nedjelje i blagdana, još rano ujutro, našao bi se na livadi Don Bosco, a s njime i njegovi dječaci. Sjeo bi na jednu malu uzvisinu i slušao bi ispovijedi svojih gojenaca. Nije bilo ni ispovjedaonice ni rešetke između ispovjednika i pokajnika. Mladić bi kleknuo do Don Bosca, a on bi se prignuo stavio mu ruku oko vrata i ljubezno saslušao ispovijed šapćući mu u uho. Zatim bi digao ruke i znakom križa bi kidao lanac grijeha: otpuštao bi dječaka utješena i okrijepljena prema riječima Evanđelja: »Otpuštaju ti se grijesi; idi i ne griješi više.« U blizini bi na koljenima ostali dječaci čekali dok na njih dođe red pripravljajući se na ispovijed, a malo podalje drugi zahvaljivahu Bogu na podijeljenoj milosti i pripremahu se za Pričest.

Kad bi svršila ispovijed, zvuk jedne stare trublje dao bi znak, da se okupe, pa bi se svi skupa otputili do koje obližnje crkve. Poslije Mise bi slijedila šetnja, a poslije podne ponovni sastanak na livadi, gdje bi se izmjenjivale igre pouka i propovijed Don Bosca ili Don Borela.

Ali niti ovaj komadić zemlje nisu mogli da nesmetano upotrijebe gorljivi svećenici. Don Bosca pozove načelnik markiz Cavour, otac poznatog ministra. Reče mu da oni sastanci poprimaju demagoški karakter, koji je opasan po društvo, te će on nastojati da ih spriječi sa svim mogućim sredstvima.

Tada i Don Borel izgubi srčanost. »Nije moguće više, reče Don Boscu; svi su proti nas, morat ćemo sve napustiti. Kasnije, kada oluja popusti, možda ćemo moći početi iznova.

Ali Don Boscova srčanost je bila neslomiva. — Ako popustimo sada, popustili smo zauvijek. Sve ove protivštine nam ne dokazuju da je naše djelo slabo. Naprotiv! Zar nisu sva uistinu uspješna i kršćanska djela u prvi mah naišla na iste poteškoće? Ti kažeš, da počekamo i da se nadamo boljim vremenima; ali, šta će se kroz to vrijeme dogoditi sa onim mladićima, koji su u nas položili sve svoje povjerenje? Opet će pasti u stare pogreške, povratiti će se besposlici, doći će bijeda i sav će grijeh pasti na nas, koji smo ih zapustili. Ne! Bog mi ih je dao, i ja neću zapustiti ni jednoga; ne! niti jednoga! Ne mogu da iznajmim kuću! pa dobro sagraditi ću je sam. Ne znam odakle ću smoći sredstva, ali sagradit ću je. Tvrdo sam uvjeren da će uz pomoć Božju i uz zaštitu njegove Svete Majke doći dan, kada će svi ovi dječaci i još mnogo drugih imati svoj vlastiti stan, školu, crkvu i učitelja... Kako ću ja, siromašan svećenik, učiniti sve to? Ne znam, ali učinit ću. Dragi prijatelju, molim te, budi mi na pomoći, ali ako nećeš, učinit ću sam.«

Don Borel zagrli prijatelja i ode sav zanešen.

IX.

Ali opozicija proti Don Boscu, mjesto da opada, ona je rasla. Markiza Barolo mu poruči, da mora birati: ili napustiti svoje dječake ili ostaviti mjesto kapelana u skloništu.

Don Bosco je izabrao i našao se na ulici, bez sredstava za sebe i za svoje dječake. Također se približavao čas kada je morao napustiti i livadu.

I došla je nedjelja kada se oratorij imao posljednji put sastati na livadi. Bila je Cvijetnica, 5. travnja 1846.

Nedjelja je prošla po običaju. Vjerski obredi su obavljeni u crkvi Madonna della Campagna, udaljenoj dva kilometara. Približiše se crkvi pjevajući litanije, a gvardijan kapucinskog samostana, otac Fulgencije, ispovjednik kralja Karla Alberta izađe Don Boscu u susret i savjetovaše ga da se ne zabrinjava.

— Vrlo rado, odgovori otac sirota, ako mi znate savjetovati, kako da se riješim svih neprilika.

— To neznam, odgovori otac Fulgencije, ali Vam ponavljam: budite dobre volje.

Ove riječi odjeknuše kao obećanje, ali ne istisnuše iz Don Boscova srca sav nemir. Pomoli se žarko pred nogama čudotvorne Gospe skupa sa svojim sinovima, da bi došla pomoć s neba.

Oko dva sata poslije podne svi dječaci su bili opet sakupljeni na livadi. Don Bosco je svaki sat postajao sve žalosniji.

— Što Vam je, okružiše ga dječaci, zar ste možda bolesni?

Don Bosco briznu u plač i, zagrliv najbliže dječake, reče:

— Djeco moja, draga moja djeco, ako nam Bog ne pomogne, morati ćemo se rastati zauvijek.

Baci se na koljena:

— Djeco, molite sa mnom, molite sa mnom! Bože moj, Bože moj, zar si nas napustio? Neka bude Tvoja volja, Gospodine, ali zar može biti Tvoja volja, da ovi zapušteni dječaci izgube svoje jedino utočište?

Nad livadom se spustio duboki muk: svi su molili.

U taj čas se pojavi neki čovjek. Zvao se Pancrazio Soave. Više ga je dječaka poznavalo. Dođe žurno Don Boscu:

— Jeli istina da tražite mjesto za jedan laboratorij?

— Ne za laboratorij, odgovori Don Bosco, nego za oratorij.

— Ne znam, reče Soave, dali je to sve isto, ali ima zgodno mjesto. Dođite da vidite. To je vlasništvo gospodina Francesca Pinardi; pošten je čovjek pa želi da vam to mjesto iznajmi.

Don Bosco nije čekao da mu to kaže dvaput, ode odmah da vidi.

Prostorija je bila prostrana. Uz nju komad zemljišta. Ali prostorija je bila u vrlo slabom stanju. Ta je suša morala biti drvarnica, krov je bio na više mjesta šupalj, a krov je na jednoj strani bio tek metar visoko od poda. Bilo je dakle u toj prostoriji nemoguće stanovati. Gospodar obeća da će popraviti krov i da će sniziti pod.

— Želim, da bude ovdje Vaš laboratorij.

— Oratorij, popravi iznova Don Bosco.

— Tim bolje, i ja sam također pjevač; donijeti ću dvije sjedalice: jednu za mene a jednu za moju ženu. U kući imam svjetiljku i postaviti ću je ovdje da bude ljepše.

X.

I tako su iščezle sve poteškoće. Don Bosco iznajmi taj prostor na jednu godinu za 300 lira, a Pinardi izjavi, da će prostorija biti uporabiva već narednog tjedna.

Pun radosti povrati se svojim dječacima.

— Veselite se, djeco moja! Našli smo oratorij. Imamo crkvu, sakristiju, sobe za školu i prostor za trčanje i igranje. Zahvalimo dobrom Bogu i njegovoj Majci Mariji koji su saslušali naše jutrošnje molitve.

Dječaci su odmah odtrčali da vide novi dom. Preko tjedna se uzžurbano radilo. Don Bosco je bio uvijek nazočan, dok na Uskrs 12. travnja 1846. ne bijaše sve gotovo. Pod snižen i popravljen, krov pokriven, a stijene obijeljene.

Don Bosco blagoslovi novu crkvicu, koja je bila smještena u siromašnoj sobici dugoj petnaest, a širokoj šest metara. Odslužio je Svetu Misu i održao propovijed, u kojoj se uskrsna radost združila skupa sa radošću da se napokon nalaze svi pod vlastitim krovom u jedan kliktavi: Alleluja.

XI.

Tada se promijenilo i javno mnijenje.

Tko ima oči, vidi: 500 zapuštenih dječaka nalazi utočište.

Nadolazi divljenje. Nadolaze pohvale.

Onaj Don Bosco, kojega osam dana prije proglašavahu ludim, sada je nazivan svetim, apostolom, genijem. Kao uvijek mnijenje mase pokloni se i ovaj put srčanosti i uspjehu pojedinca.

I markiza Barolo prizna da je radila loše; i civilne vlasti postadoše obazrive kada se doznalo, da je kralj Karlo Albert pokrovitelj oratorija i da je za Novu Godinu 1847. poslao 300 lira sa pismom: »Za Don Boscove ugursuze«.

Tako je mladi svećenik mogao u miru raditi za svoje djelo, koje je raslo.

Prva zapreka, koju je imao svladati bila je siromaštvo. Sve je, pa i prva najamnina bio plod milostinje. Zatim je želio da u vlastite ruke preuzme odgoj svoje djece. Zato je počeo da inteligentnije poučava u talijanskom, francuskom, u vjeronauku, povijesti, geografiji, a napokon i latinskom. Kada je vidio, da su svladali prve temelje, povjerio ih je drugim učiteljima, da mu tako kasnije budu sredstvo za raširenje njegove akcije. On njih su neki uistinu postali svećenici i suradnici svoga učitelja.

XII.

Ali zar je moguće u nekoliko kratkih poglavlja ispričati sav čudesni život Don Bosca?

O ovom svećeniku, koji je živio u drugoj polovici XIX. vijeka mogu se napisati stranice, koje bi bile ravne Fiorettima sv. Franje.

Pripovijeda se, kako je Don Bosco otišao jednom u Becchi da pozove majku, da bi došla u Torino u novu kuću omladine. Majka i sin prevališe dugi put pješice, jer nisu imali novaca: on sa brevijarom pod pazuhom, a ona sa nešto rublja u košari. Kad su stigli u Torino susreli su jednoga prijatelja, svećenika Giovanni Vola.

— Odakle dolazite?

— Od kuće.

— Valjda ne pješke?

— Pa da, pješke, i to ne bez razloga.

— A kojih?

Don Bosco odgovori trljajući palcem o kažiprst, što u Italiji znači »novac«, u ovom slučaju »nema novaca«.

— A gdje ćete živjeti?

— U kući Pinardi.

— Pa tu je samo jedna prostorija?

— O kuća je bila produžena.

— Imate li pokućstva i ostalo potrebno za život?

— O dragi prijatelju! Vi ste odviše radoznali! Tamo ima djece, to je sigurno, i za ostalo nam dostaje Providnost.

— Drugim riječima: nitko vas ne čeka kod kuće i nema tamo za vas ništa pripravljeno. Čuj, Don Bosco, imam ovdje u džepu neki zapravo beskoristan predmet, bili ga htio uzeti?

— Pa to je tvoj sat, Don Vola!

— Da. Istina, novac bi ti bolje došao, ali i kod mene je često kao i kod tebe....

I tu Don Vola ponovi prijašnji gest Don Bosca.

Par koraka pa su majka i sin bili već u stanu. Taj stan se sastojao od dvije spavaće sobice, od kojih je jedna služila također kao i kuhinja. Pokućstvo se sastojalo od dva kreveta, dviju klupa, dviju sjedalica, naćava, stola, lonca i četiri tanjura.

Na prvi pogled se majci Margariti ovaj stan učinio odveć askitskim. Dolazila je iz Becchi, gdje nije falilo ni prostora ni potrebnog pribora... U taj isti čas odjeknu pod prozorima zbor lijepih dječjih glasova. Dječaci su saznali, da se njihov učitelj povratio sa svojom majkom i pozdraviše ga pjesmom.

XIII.

Kazati ću još kako je Don Bosco započeo da daje prenoćište sirotama.

Ispočetka je dao gostoprimstvo nekolicini zapuštenih dječaka, nudeći im slamu i majčin pokrivač.

Ujutro su iščezli, a s njima i pokrivači.

Jedne kišljive večeri siromašan dječačić, sav mokar, pokuca na vratima. Pripremi mu ležaj u kuhinji. Iza toga Don Bosco nađe još jednoga, koji nije imao stana i uze ga sobom, zatim već i trećega, četvrtog, petog... Godine 1848. bilo ih je već tu desetak. Gospodin Pinardi je imao u blizini još jednu kuću. Don Bosco iznajmi u početku samo jednu sobu, zatim dvije, tri, čitav kat. Poslije toga još jedan kat i napokon čitavu zgradu. Tu smjesti školu i radione, gdje su dječaci mogli naučiti sve zanate, zatim spavaone, gdje stotine dječaka bez doma nađoše sklonište.

Obuče dječake, koji nisu imali odijela, dade jesti gladnima, a neuke pouči kako da zasluže svoj hljeb.

Djelo je raslo. U blizini kuće, koju je već kupio, sagradi nova krila i crkvu, o kojoj je u svoje vrijeme govorio prijatelju Don Borelu. Tako se dogodi da je godine 1885. u Valdecu stanovalo već 1000 dječaka.

»Pia Società«, red, koji je on osnovao godine 1862. razasu se po čitavom svijetu. Salezijanci u radionama i školama s godine u godinu spasavaju tisuće i tisuće mladića za Boga i društvo.

Tako se u cijelosti ostvario san pijemonteškog seljačića: Sa svih strana svijeta dolazila su k njemu stada.

Godine 1888. umro je Don Bosco. 200.000 ljudi išlo je u njegovom sprovodu. Njegov duh živi u zajednici, koju je on osnovao i koja nastavlja blagotvornim djelovanjem. Osim toga sestre pod nazivom: Kćeri Marije Pomoćnice nastavljaju njegovo djelo sa istom ekspanzivnošću i sa istim uspjehom.

Preveo I. B.

LASTAMA

Proljeće je obijelilo doli, gore, —
Dvije laste preletjele sinje more.

Napravile gnijezdo u kućnome krovu
I u kratko vrijeme daše četu novu.

Roditelji, djeca letaju po zraku
U cik zore, u po dana i po mraku,

I krila, cikanja ori im se prasak... —
Veselʼte se, laste, radost je za časak,

Jer sreća nas prati samo kratko doba,
A nikad nikoga sve do hladnog groba.

I brzo će jesen pomolit se kruta,
Sreća će vas minut ko već trista puta.

M. Meštrović.

DVIJE PJESME

RINGŠPIL.

I dok se djeca u bijesnomu letu vrte i ciku
i drveni konji u propast neku
kasom, drvenim kasom jezde, —
u nepoznato, kad sapeti jezde, —
moja se misô razblažuje i gubi,
te ko djetinja duša i moja se sada
udaljuje od svijeta i na suncu sve mi cvjeta,
sve mi pjeva, do jedna procvala mi grana.
Procvala mi grana!
U muzici onoj staroj ko verglovi da zveče
iz prošlosti moje skore,
a drveni konjići trkom trče
u tom određenom krugu,
u tom određenom krugu! —
a djeca bi htjela poletjeti dalje,
a konj je drven i krug od željeza je krutog,
pa se dalje vrti
i posmjesi se moji s djetinjim onim
nekud u modrini ko sanjivo gube.
I muzika dok otrcano svira
sve je opet meni osamljenom novo,
te ko dijete nekom pružam srce mlado
i od ljudi bježim ludo,
da se opet k njima smiren vratim.
Samo oči spuštam i sve me boli
ko da pjesma ona za proljećem cvjetnim
i za suncem na našemu valu gine, gine,
utuljena ko kandilo staro.
Ringšpil — i melodija stara,
i taj kliktaj tijela ko i duše
za svim onim što je izvan sviju nas
obvija mi u posmjehu lice,
te koracam gradom,
te se smijem,
dok muzika stara otrcano svira;
dă, sjetite se, jer sve je stih i pjesma sunca.

TAKO!

U susret namamljeni proljeću smo pošli:
— ptici, cvijeću i dalekoj planini
ko i mladenačkoj svježini
posmjeha i nada, čežnja i molitava,
zaboravivši pratnje i opijela
duše ko i sanje strasne tijela.
Mi hrlimo mladi. Život se ceri.
Sunce nam se smije.

Ton Smerdél.

SMISAO NAŠE ORGANIZACIJE

»Luč« je u svojim prvim ovogodišnjim brojevima donijela nekoliko kratkih prikaza o životu i radu ljudi iz naše nedavne prošlosti. — Već iz onih par nepotpunih portreta možemo vidjeti, kakvim se uspjesima može ponositi organizacija hrvatskoga katoličkoga narodnoga đaštva. Ali to joj nije dosta. Ako ta organizacija hoće da ima pravo na svoj posebni opstanak, ona mora da i dalje daje javnomu životu prvorazredne intelektualce. Problem inteligencije tako je velik i važan za svaki narod, da ga može uspješno riješiti samo ona organizacija, koja se bavi samo njime. Neki su nazvali Ligu đačkom organizacijom literarnoga tipa. To je jednostran naziv i onda, ako je izrečen u najboljoj vjeri. Ne, ne možemo se mi zadovoljiti time, da se Liga bavi jedino ili najviše ltieraturom. Liga je samostalna đačka organizacija, koja se mora starati, da iz nje izađe što veći broj i književnika i organizatora i novinara i pravnika i filozofa i članova svih mogućih intelektualnih zvanja. Istina je, da u povijesti odlučuje i sila i interes i još po koja komponenta, ali ipak ostaje istinita Mahnićeva nauka, da je povijest u glavnom borba ideja. Tko je glavni faktor u toj borbi i tko u njoj odlučuje? Ne smijemo prezirati nijednoga zvanja ali ipak moramo priznati, da glavne žrtve i mejdane u toj borbi mora podnijeti inteligencija. Organizacija dakle, u kojoj se ta inteligencija odgaja, mora biti najveća naša skrb. Neka nam ne dolazi nitko s demagogijom i neka nam ne govori, da nemamo dovoljno demokratskog osjećanja, ako tražimo posebnu, samostalnu i jedino o crkvenoj vlasti ovisnu organizaciju đaka. Velike su dužnosti, koje čekaju svakoga đaka u budućem radu. Što bolje budemo opravljeni moralno i intelektualno, to ćemo moći biti bolji demokrati u kasnijem radu. Prva je naša dužnost, da budemo plemeniti i neporočni ljudi. Kršćanske su kreposti temelj svakomu budućem radu. Pravo je imao pokojni biskup Mahnić, kada je napisao:

»Robovi grijeha, zlih sklonosti i neukroćene strasti loši su vođe naroda, oni ne će promicati opće koristi, nego časno mjesto, što ga zapremaju, pouzdanje, što ga narod stavlja u njih, bit će im tek sredstvo za postignuće privatnih aspiracija. Narod će im biti krava muzara. Rob je grijeha upregnut u jaram egoizma, u njega nema idealnog zanosa, nema smisla za žrtve. Usta su mu puna slobode; sam ne podnosi ni najmanjeg prigovora, on vlada nesnošljivim apsolutizmom; pod devizom demokratizma domogao se uglednog, unosnog mjesta, a neukroćena ga strast od demokrata čini demagogom«.

Najveća su nesreća hrvatskoga naroda ljudi strasti i duševne nedisciplne, koji ne znadu vladati sami sa sobom niti mogu obuzdavati svojih afekata. Zato nam mora biti prva skrb, da inteligenciji dademo neporočne liude koji znadu svladavati sami sebe i biti razboriti, jer će onda iščeznuti u glavnom i bičevi, koji šibaju narod.

No osim moralne snage moramo i intelektualno biti ljudi na svojem mjestu. Svaki mora dubokò poznavati svoju struku, kojom će se najviše baviti u budućnosti. Nemojmo se varati, da smo već dosada postigli sve, za čim moramo ići. Naši uspjesi nijesu previše neznatni, ali sve to još nije dosta. Kultura je vrlo raznolika i diferensirana. U bezbroj intelektualnih zvanja treba da unesemo katolički duh. Javni život u Hrvata pripada još uvijek liberalcima. Oni su izvojevali svoju pobjedu najprije u redovima inteligencije. I mi moramo da pođemo istim putem. Praktičan katolik, koji će svagdje stvarati i podu-

pirati samo katoličko društvo i katoličku kulturu, to je ono prvo, što se traži od svakoga člana Katoličke Akcije, pa i od člana organizacije hrvatskoga katoličkoga narodnoga đaštva. Ali osim toga potrebno je, da imademo što više ljudi, koji će se povesti za drom Eckertom, drom Roguljom i Narcisom Jenkom ili koji će popuniti drukčija intelektualna mjesta, jer će onda katolička inteligencija učiniti nanovo katoličkima sve naše narodne slojeve ili bolje reći: katolička će inteligencija zaustaviti onu poplavu, koja prijeti, da će oteti kraljevstvu Kristovu hrvatski narod.

Velika je naša ljubav prema organizaciji hrvatskoga katoličkoga narodnoga đaštva. Ali znajmo, da ta organizacija nije sama sebi svrha. Naš je pogled uperen prema Crkvi, kojoj moramo biti poslušno sredstvo za njezin apostolat. Naš je pogled uperen i prema svjetovnom društvu, kojemu moramo davati radnike za sva područja intelektualnoga rada. O, kako bismo bili maleni, kad bismo mislili, da moramo živjeti samo za jednu organizaciju! Organizacija hrvatskoga katoličkoga narodnoga đaštva jest samo pripremanje, jest samo neki seminar, u kojem se đaci moraju pripremati za druga svoja zvanja. Sve svoje nauke moramo prodahnuti Kristovim duhom, da možemo malo pomalo u drugim mnogobrojnim organizacijama i zvanjima kao ljudi kršćanskoga mišljenja, osjećanja i rada ispuniti program, koji je zacrtao biskup Mahnić.

Petar Grgec.

KIŠA

Mala kiša pada jedva čujno
kroz poljane plačljivo romoni
tako tužno žalobno i nujno
da mi suze sve na oči goni.

I kô da mi priča male priče
tako tople kao suze njene
kako žalost u životu niče
kako od nas ostaju tek sjene.

Kako smo mi nemoćni i mali
i bez cilja lutamo u tami
kako nismo još nikada znali
da smo ovdje ostavljeni sami.

I kako bi lijepo meni bilo
da mi dobre ruke sklope oči
kako bi se onda meni snilo
da će boli zauvijeke proći.

Mala kišo, što mi tako nujno
padaš povrh stabala i plota
zar mi šapćeš jedva, jedva čujno
o pustoši mojega života.

Kô da znadeš da bi nešta htio
što sam tako želio i snio
u noćima kada plaču kiše!

Što smo tako mi turobni dvoje;
ja i moja dobra nečujna kiša,
zacijelo će tek na pragu groba
moja tuga, da zauvijek stiša.

Stjepan Devčić.

U HIPNOZI

(Svršetak).

— Nemojte se, kume, toliko ljutiti — počeo je i bilježnik, da mu utažuje gnjev.

— Nemojte, kume! Ta to sada i onako ništa ne koristi. Trebali ste ranije ići k sestri...

— Kum, em sem išel.

— Pa?

— Išel sem znate, kum, al ju je već taj coprnjak zmotal i nekak ju hipnojetreziral...

— Hipnotiziral — popravi ga bilježnik.

— Imate praf, gospon bileţnik. Uprav onak, kak ste rekli on ju je iptoniziral — nadoveže Valent.

— Znate, štel je i mojeg sina Mirka...

— Čekajte, čekajte, dragi ljudi. — započe bilježnik i podigne lagano ruke, da ih tada isto tako spusti na priprost sto.

— Do 8 sati moram da vam pročitam i oporuku, jer tad je već hora u ured.

Treba da se požurimo... Gledajte nemam mnogo vremena, — i kod toga izvadi svoj tula srebrni sat, da dokaže svoju tvrdnju.

Lakomac je počeo da lagano vadi kovertu iz džepa. Od bojazni da mu je ne otmu, ni sâm nije znao, bili je dao bilježniku ili ne, da je javno pročita i stavi do znanja njegovim protivnicima.

— Daj ju sim! — požuri se Brnjo i korakne prema Lakomcu u namjeri, da mu oduzme oporuku, i da je razdere u sitne komadiće te baci na vjetar. Da uništi tako Jelinu poslijednju volju, koja zacijelo nije ni najmanje povoljna za nj.

— Nedam! — uzrujano vikne Lakomac i okrene se posve k bilježniku, da mu je nijedan ne otme kod pružanja.

Bilježnik pruži flegmatično ruku, uhvati kovertu, otkine joj lagano rub i izvadi pomno previnutu i složenu oporuku, učinjenu kod javnog bilježnika Bertolda Bertolinija i potpisanu po Metodiju Sirovici kotarskom veterinaru te Luci Smicalici ljekarniku istoga sreza.

Nakašljavši se obligatno, počeo je da čita. Isprva posve tiho, a zatim sve glasnije i glasnije. Riječi su padale tvrde poput kamena. Brnjo je blijedio. Sestra mu nije ostavila ništa. Upravo ništa. Ni onog komadića zemlje, što međaši s njegovom podkućnicom. U njemu se sada razbuktjela ona nikad neutažena čežnja za zemljom. Prelazila je postepeno sve gradacije, počam od one drhtave slutnje, pa do očaja prevarene nade. U njegovoj se glavi motale sve moguće kombinacije, ali ostvarenju njihovom bila je zapreka tu, živa nazočna zapreka u osobi omraženog Lakomca.

Oporuka je bila kratka i jasna. Tačno je označila sve: Nasljednik svega je unuk Jelin — mali Mirko. Tutor mu je Lakomac. Za slučaj Mirkove smrti vlasnikom ostaje Lakomac. Na Brnju i Valenta djelovala je dakle poput hladnoga tuša.

Lakomac se u sebi smješkao. Podrugljivim je okom promatrao Jeline rodake. Triumfirao je i gledao sebe s guslama u ruci. Svira on svira, a gomila se vrti, pijana od glazbe, vina i zadušljivog mirisa niskih i malih prostorija.

Svira on i uživa. Na čas prestane i prstom okušava žice. Oči su razigrane gomile uprte u njega — primaša, kao u neko milostivo božanstvo. Uprte su u nj s toplom molbom u sebi, a gazda se privlači k njemu, nosi u ruci veliku čašu crvenoga vina pomiješana sa cimetom i šećerom, nudi mu i umiljava se:

— Deder, dragi, pij! — dok mu desnicom lijepi banku oslinjenu na čelo, a on pritisne gusle o rame i povuče gudalom...

— Ne buš se, bogme, vžil Jeline zemle — konačno se uzbudjenim glasom javio Brnjo.

— Ne buš se je, bogme, vžil... Ubil bi ti i nuka joj, al ne buš....

— Vubil bi mi sina, ti iptonizer, kak si i punicu — revoltirao se Valent sve više i više.

— Od gladi je vmrla...

— To je čista laž — promrmljao je Lakomac i opet se naslonio na dovratnik i pogladio brk.

— Kak to veliš??

— Kaj??!

— Velim da to ni istina...

— ?.

— Otroval si mi sestru! V slami si ju vozil k fiškalu...

— Ni to istina...

— Vidili su te... Svi to veliju... Nis joj dal jest... Sê si joj odnesel.

— Velim vam da to ni istina.

— El je to morti laž?? Gde je nejna mast? Gde je nejin sir? Ha?! Gde je?

— Gde bi bila?! Em ona ni imela nikaj. Ja sem ju moral sam raniti i slat joj juve...

— Jemput na teden... Kaj misliš da ne znam? Bum ti mam povedal... Ne buš tutor... Ne buš vmoril dete. . Bumo mi Jelu skopali, pa bumo vidli od čega je vmrla — i Brnjo samosvijesno pogladi brk.

— Skopajte ju samo.. izrekao je Lakomac onako preko volje. Uvidio je da bi to, ovako razjareni, mogli i učiniti, a možda i štogod ustanoviti... Toga se Lakomac prepao.

Njegova je prvašnja mirnoća i ravnodušnost počela pomalo nestajati. Mjesto radosti počele ga salijetati kobne slutnje... Mjesto podmuklog i ironičkog smješka, na uskim se usnama zrcalio napadno ledeni mir. Bile su nešto jače stisnute i pripijene jedne uz drugu. Lični bi mu se mišići samo katkada trgnuli, da se ponovno smire. Nitko od nazočnih nije ni slutio nutarnje borbe Lakomčeve. Nitko nije znao za borbu, što se bila izmedu bojazni, da se ne iskopa truplo Jelino i Jeline zemlje, što je imala da prede prije ili kasnije u ruke Lakomčeve. Da očuva sebe, on bi se morao odreći i tutorstva i zemlje. Morao bi se odreći svega, radi česa se je naprezao, radi česa se je mučio tako dugo. I to upravo sada, kad je sve bilo na svršetku, i kad je imalo biti okrunjeno uspjehom. Srce mu se kidalo. Samo što nije kapala krv. Kap po kap...

Brnjo nije opazio nikakve promjene na Lakomčevom licu. Ta on ga nije taj čas ni gledao. Nije imao ni nakane, da čita Lakomčeve misli s njegovog smeđe-žutog lica. Njemu je stalo samo do zemlje, toliko željene zemlje. Makar samo onaj komadić, onaj mali komadić uz njegovu podkućnicu, a dalje što ga

briga za sve. Upravo za sve. I njemu se lagano micala Adamova jabučica na vratu... gutao je neutaženu želju...

Valenta su vodile iste misli i želje. To ih je udružilo i sad su zajedno istupili:

— Pa je bumo skopali. Nek se zna od čega je vmrla... Kaj, morti misliš da ne bumo?

— Ne maknul se z mesta, če ne bum... — Valent je stupio bliže k Lakomcu i stisnuo šaku:

— Još denes bum išel k sudu...

— Buš, bogme, visel na galgama...

— Buš se nihal, kak bu veter popuhaval...

— Bu ti vrag drl več tu tvoju lakomu dušu...

Lakomac nije ništa odgovarao. Gotovo se ukočio naslonjen o dovratnik. Oči su mu se zapilile nekamo u zid. U jedan prizor iz lovačkog života. Pomalo mu se okretalo sve: i divlji veprovi i psi i lovci. Cijeli hodnik zajedno s Brnjom, Valentom i bilježnikom, što je sjedio za stolom s nalivperom u ruci i prebačene noge preko noge. Povrh sviju njih stajala su vješala, s kojima su mu se zagrozili. Stoje vješala s velikim klinom i nalojenim užetom, a naokolo lepršе gavranovi i vrane. Crne i rasčupane, kakove ih je gledao kao dijete, dok mu je majka, rodom Čehinja, pričala priče iz svoje domovine... Brr... brr... Lakomac se strese... Na vješalima visi čovjek... Lakomac se prepozaje... Izobličen... u licu modrikast, a jedan se gavran upravo spušta k njemu, da mu sjedne na razgaljene grudi. Oči mu se požudno krijese.

Lakomca je obuzela neka toplina. Koža ga počela peći, kao od silnih uboda iglom. U njemu se u taj čas javila odluka: ne ću viset na galgama. Nesvijesno je udario štapom o cipelu i po hlačama, htio je da nešto kaže, ali mu u prvi mah nesta daha. Samo mu se vratna jabučica pomakla. Zatim se nakašlje, povuče štapom preko betona i sav izvan sebe progunđa:

— Nek vam bu sê... Ja nikaj ne ću... ni zemlje, ni tutorstva... Zemite si se, se...

Prsa mu se naglo nadigla i još naglije spustila. Sagnuo je glavu i izišao bez riječi u cvijetnjak i dalje. Preko dvorišta se požurio, a zatim je nestao pokraj općinske zgrade u aleji kestenova. Kod zadnjeg se kestena naglo okrenuo i zdvojnim glasom sasuo prokletstvo, a onda se nasmijao reskim, gotovo luđačkim glasom....

Brnjo ga je začuđeno gledao. Nije se mogao snaći, je li je to Lakomac uistinu rekao ili nije. Ako je, on bi ga najradije javno zagrlio i poljubio, da tako pokaže, kako ga voli, i da mu je »od srca« oprostio sve ono, to je učinio njegovoj pokojnoj sestri Jeli. Sav udobrovoljen okrenuo se k Valentu, i potreptao ga po ramenu:

— Znaš, kakigod je to čovek, ipak je pošten...

Valent bi najvolio šutjeti. On mu nije mogao oprostiti. U njemu se je probudio otac. Sve patnje svoga malenog sina nije mogao zaboraviti. Oproštenja nije bilo u njega za one, što su mu dijete učinili divljim, za one, što su naučili Mirka da bježi ispred ljudi i da se sakriva. Da psuje onoga, koji bi ga slučajno pogledao ili pogladio. Okrenuo se nevoljko prema Brnji i odrezao:

— Stric, još ste mogli reči, da je najvekši poštenjak, da je pošteneši nek mi si skupa tu...

Brnjo je samo koraknuo na prag i pljucnuo u kanal, kojim je oticala voda s krova, obraslog mahovinom.

Bilježnik, koji je već bio sit svih tih svada i prepirki, svršio je popis inventara i preklopio hartiju. Pružio ruku Brnji i Valentu, a zatim je popio kavu bez naročitog teka i požurio se u ured, među svoje zaprašene spise i katastar, među svoje znance iz najmladih dana...

IX.

Tra-tra... Tra-tra.... trubio je nekako otegnuto na uzbunu kraj crnoluškog vatrogasnog spremišta vatrogasac Antun Berda, inače graditelj svih crnoluških pozornica. Za čas su izmiljeli bližnji članovi s kacigama i bez njih. S krampovima i sjekiricama. Sakupili se oko polomljenog i razbitog tornja, što je nekada bio sposoban za određenu svrhu, no sada je bio samo na ruglo i sramotu cijelog Crnogluga. Izvukli su štrcaljke male ručne, velike i motorne, pa pojurili prema selu Radencima što se nadovezalo tik uz Crnilug. Bivši zvonar, a sada općinski podvornik Stjepan Obrst, zavukao se sâm u toranj i zvonio »na stranu«. Znoj mu je tekao niz debela, malo nabuhla lica. Prosijedi, debeli brci spustili mu se nehajno niz usne kuteve. Čekinjasta mu se kosa slijepila uz čelo, a sivi slamnati šešir ležao je prebačen u jednom kutu. Razderana mu je podstava izašla napolje i povukla za sobom cijelu mrežu paučine, što se sakupila između jarmova, na kojima su visjeli zvonovi stari i zvučni, dika i ponos svijesnih Crnolužana.

Svaki je čas uzbuđeno pogledavao kroz pukotinu čvrsto sagrađenog i crvenom bojom oličenog tornja prema Radencima. Između velikih krošnjatih voćaka bijelile se kuće pokrivene žućkasto-crvenim crijepom i starom slamom, počađenom od silnog dima, što dnevno puzi po tavanu i spremljenom suhom mesu. Iznad njih se vijao gust sivo-smeđi dim, katkad okrvavljen golemim plamenom, što je liznuo u vis, a zatim se izgubio u vrtlogu varnica i ražarenih dijelova slame, što su letjeli prema nebu prevučenom tankom magličastom koprenom. Vjetar je počno da puše i da nosi dim prema Crnomlugu. Zrak je mirisao po paljevini. Komadići izgorenih snopova ražene slame i pepeo padali su pomalo zemljom.

Obrst je prestao da zvoni. Dovukao se gotovo iznemogao do otvora. Naslonio se na izduben zid i promatrao ognjenog zmaja, što se raskrilio iznad Radenaca. Nije tačno znao, gdje gori i gdje plamen hara. Upirao je pogled prema kući općinskog načelnika Šime Smrca, no nije je mogao razabrati. Hladan ga je znoj oblio. Bojao se da ne izgori Šimina kuća. Bojao se da mu ne propadnu njegovi teško sakupljeni i uštedeni novci, što ih je Smrcu posudio u ona bolja vremena, dok mu nije još bila nastojanjem Smrčevim umanjena podvornička plaća. E, da su njegovi novci već u njega, neka tad... neka tad izgori slobodno, a sad još ne, još ne... I on još jednom pogleda prema Radencima, ali dim mu zastre pogled. Pun strepnje radi svojih novaca počeo je ponovno da zvoni, da zvoni zovući u pomoć, sve, sve...

X.

Silna se masa svijeta sakupila na garištu. Žandarmi s nataknutim bodovima tjeraju odrasle muškarce i mladiće, da crpu vodu s ručnim štrcaljkama. Žene se s djecom stisle uz drvene i grbave plotove, pa promatraju, kako se

ruše krovovi, padaju ogorjele grede i dalje tinjaju po vlažnoj i polivenoj zemlji. Vatrogasci srću prema kućama... Udaraju s krampovima o drvene zidove obljepljene žutom ilovačom, pomiješanom s pljevom. Voda prska na sve strane. Ipregnirane se cijevi isprepliću poput zmija amo tamo. Po grabama teče pocrnjena i omašćena voda. Iz suhe su zemlje postale lokve pune rijetkog blata s otiscima okovanih cipela i bosih nogu onih, što se nalaze uz štrcaljke i posljednjom snagom napetih mišica srču vodu. Iz pocrvenjelih lica kapa znoj. Ljudi počeli smalaksavati, a plamen pomahnitao. Puže kao divlji prema susjednim kućama. Liže drvena pročelja i prodire kroz pukotine u unutrašnjost tavanova. Uzalud se sipa voda! Od silnog žara i vrućine pretvara se odmah u paru i nestaje. Jelove daske pucketaju, kvrče se i savijaju. Uz lomljavu i prasak padaju zidovi. Zvoni staklo razbitih pendžera, pomiješano s očajnim mukanjem blaga, što je ostalo nespašeno u razbuktjelim stajama. O vatrogasne se kacige odbija žar poput sunčanih zraka, a vatrogasci oblaćeni, poliveni, razderanih bluza, okrvavljenih prstiju i ožarene kože uzmiču, da opet navale pojačanom snagom. Djeca vrište, pripita uz materinje skute i ono malo sirotinje, što se moglo spasti pred nezasitnim ognjem. Plaču i taru rukama oči, za koje ih štipa dim, tjeran vjetrom. Stišću haljinice poprskane vodom, što su im se pripile posve uz tijelo. Najednom se prolomi pisak i vriskanje. Žene su zakrile oči rukama i ponikle glavama. Djeca su zarila glave u haljine matera. Muškarci podigli stisnute šake prema krovu Jeline kuće i stotine se kletvi, teških ko olovo, prosulo zrakom. Na Jelin se krov popeo Lakomac. Lice mu je nacereno. Luđački, reski smijeh prosuo se niz kuće, a ledeni srsi prodoše sakupljeno mnoštvo. Lakomac se je popeo bez kaputa, razgaljene košulje i raskopčanih rukava. S glave mu je kapala mjestimice krv i tekla po nečistoj i musavoj košulji. Brci mu se objesili niz upala lica. Kosa mu je padala preko čela, nemarno raskuštrana. U jednoj je ruci nosio violinu, a u drugoj razbuktjelu baklju. Uspeo se tako na vrh krova. Izbuljenih očiju zagledao se u Valenta, obučenog u vatrogasnu uniformu:

— Ha... ha... ha...

— Dolje, dolje — zaurla sakupljeno mnoštvo.

— Ha... ha... ha... Morti očete tušit? Ha... ha... ha... Valent, to je tvoje. Ha... ha... ha... na tuši, tuši!

Uz razvučen smijeh podigne baklju, zavitla njom oko sebe i napokon je zarije u slamnat krov. Zdvojni krik odjekne zavojitom cestom. Ruke su se mehanički spustile k zemlji, da uhvate kamen i da ga bace na palikuću. Valent je podigao cijev i mlaz je vode šiknuo na krov, ali uzalud. Plamen je već zahvatio osušene ritke i buknuo. Lakomac ponovno dohvati baklju i baci je uz silan zamah na susjedni krov. Okružen plamenom uspravi se i jetko nasmije. Prilijepi si banku na čelo i počeo da ugađa gusle. Zatim ih prisloni uz lice, malo se pogrbi, nakloni pa zasvira neku sentimentalnu ariju, da opet odmah naglo završi, potegavši divlje gudalom. Mnoštvo je bilo na čas kao okamenjeno. Lakomac svira okružen ražarenim elementom. Posve predan guslama i ariji. Plamen mu je dopuzio do nogu i počeo da zahvaća hlače. Jedan se vatrogaasc popeo omotan mokrom ponjavom s dvorišne strane na krov. Pružio je kuku prema Lakomcu u namjeri da ga povuče iz plamena. Opazivši ga, Lakomac se opet otegnuto nasmije, izbulji na nj oči, sagne se prema njemu. Nazočnima je zastao dah. Lakomac se spremio, da skoči na vatrogasca i da ga baci na tle...

— Ne, ti nis Valent... hi... hi... hi... i on samo ratzbije svom silom gusle o vatrogasnu kacigu, pa skoči prema susjednoj zgradi. Uhvatio se rukama za daske porušenog pročelja. Ostao je trenutak visjeti u njihaju. Hlače mu se upalile plamenom, koji je lizao uz tijelo prema glavi. Mlaz se hladne vode prosuo po njemu. Zagušljiv i mutan dim šiknuo je u vis. Lakomac je objesio glavu i ostao visjeti. Daske su počele popuštati i konačno se stropoštaju zajedno s truplom. Voda je potekla omazana krvlju i ugljevljem... Plamen je dalje lizao, voda je prskala, a žene plakale i lomile ruke nad uništenom imovinom još dugo u noć....

Vladimir Dolar.

MIRIS KADULJE

Dok evo sada u sivoj daljini
ja mislim na Te, o samo na Te
dolje na jugu na žarkom prisolju
nasuprot mora pod vedrim nebom
plavetna kadulja cvate
raskošno cvate...

Opojnim mirisom vonja prisolje
koje u doba najljućih zima
ne vidje nikad ni snijega ni leda
ovoga proljeća
kô nebo se plavi od modroga cvijeća
što ima na dnu svakog behara
kaplju žutoga meda.

I jednoga jutra kad svane zora
i s prisolja mirise ponese sobom
do naše kuće vjetar sa mora,
ti ćeš se popet sa sitnom pčelom
na prisolje žarko i puno ćeš krilo
nabrati tada sve kadulje same,
puno ćeš krilo nabrati tada
sa sjetnim čelom
i sveudilj misliti na me...

Al' kad se tvoje napune oči
raskošno modrih plavetnih boja
od rascvala cvijeća, mora i neba,
i srce će tvoje zaboravit jade
sred prisolja toplog tog malog vrhunca
i puno će biti vjere i nade
uz ljubav ti onu, ljubav ti žarku
žarču od sunca...

I kad se spuštiš u selo malo
s proljetnom radosti misleći na me
brižno ćeš ubrano kadulje cvijeće
stavit na sunce
da se osuši za me.

Oh, neka me čeka!
Oh neka se suši,
jer doću ti skoro, da potražim lijeka
i tijelu i duši.

Ivo Lendić.

ČEŽNJA

Veter od nekud je došel
I kiša sitna curi — — —
V gradu več nikoga nema:
Saki si hrče i spi — — —.

Vlečem se doma kak sena
V srcu me nekaj mrzli;
Sê mi je nekak to stranjsko
I hiže i ludi ti

V selo bi opet se vrnul
Mrzline gde tolke ni,
Gde saki puno se smeje,
Gde sî su veseli, sî — — —

Vladimir Dolar.

DON MIHO PAVLINOVIĆ

Prigodom našega tečaja u Makarskoj, domagojsko društvo će imati prilike, da pohodi grob Don Mije Pavlinovića, po kojemu se prozvalo naše najstarije ferijalno društvo. Radi toga će biti zgodno, da »Luč« ovim člankom oživi uspomenu na ovog velikog katolika i rodoljuba.

U nizu ostalih uzora naše hrvatske i katoličke prošlosti stoji bez sumnje u prvome redu ime Don Mije Pavlinovića. A to ime jest za nas veliko, kad u njemu gledamo Pavlinovića kao čovjeka, kao svećenika i kao patriotu — političara.

U burnoj periodi narodnoga preporoda u Dalmaciji (od god. 1845.—1890.) Pavlinović igra ulogu od presudne važnosti. I ne ćemo pretjerati, ako ustvrdimo, da je Don Mijo Pavlinović bio najžilaviji i najzaslužniji radnik na spremanju terena za konačno i potpuno oslobođenje Dalmacije od austro-talijanskog ropstva. Ogromna je zasluga Don Mijina, da su se danas prilike na poprištu njegove nacionalne, političke i kulturne borbe posvema promijenile u našu korist. To će priznati svaki onaj, tko je tačno obaviješten o sveukupnim ondašnjim prilikama u Dalmaciji i koji zna, da su te prilike bile gotovo beznadno nepovoljne za naš narod, iako Dalmacija predstavlja etnografski kompaktno i homogeno jugoslavensko područje.

Svrha ovoga članka jest ta, da oživi pred očima naše javnosti Pavlinovićevu nada sve markantnu ličnost, da naglasi historičku važnost njegove borbe i pobjede, te neokrnjenu aktuelnost njegovih nacionalno-političkih ideja.

I.

Rođen (28. siječnja 1837.) u mizeriji gospodarski i duševno zapuštenoga dalmatinskoga krša; praćen — već od početka svoga školovanja i dalje kroz život — nizom teških iskušenja i razočaranja, Pavlinović je brzo došao do uvjerenja, da našemu elementu u Dalmaciji nema slobodnoga nacionalnoga opstanka i razvitka sve dotle, dok ne zbije u jedan zajednički front sve svoje snage i ne upusti se u borbu do istrage s talijanskom najezdom. Nije bilo druge: talijanskoj odnarođivačkoj akciji, koja je bila obuhvatila sve forume javnoga života u Dalmaciji — kao škole, crkve, općine, sudove, promet, trgovinu, industriju i t. d. — trebalo je suprotstaviti našu narodno-obrambenu protuakciju. Ova je ispočetka morala imati defenzivni karakter, a poslije, s jačanjem narodne svijesti i narodnih borbenih redova, trebalo je preći u ofenzivu, boriti se muški i ustrajno, s dan u dan, na svakome koraku, u svakoj prigodi.

Dabome: za tako zamašan posao nije dostajala šačica, osviješćenih narodnih inteligenata. Trebalo je probuditi svijest i zanimanje za narodnu borbu kod građanskih i seoskih slojeva. Trebalo im je prikazati svu fatalnost ondašnjega položaja našega življa u Dalmaciji; oduševiti ih za narodne ideale; zadojiti ih vjerom u narodnu budućnost; aktivirati ih, zacrtati im smjernice borbe i rukovoditi ih svagdje i uvijek.

Taj gigantski posao narodnoga duševnoga preporađanja i izgrađivanja u svim potrebnim smjerovima, mogla je da privede kraju samo smišljena, svestrana i solidna akcija. U tu svrhu narodni vođe morali su da imaju punu du-

ševnu spremu: veliku obrazovanost, veliko iskustvo i oprez, snažan karakter, neslomivu volju, moćnu riječ, mnogo idealizma i mnogo elana.

A toga svega Pavlinović je imao u odličnoj mjeri. I ne gubeći vremena, svijestan važnosti svoje uloge i velike odgovornosti pred narodnom historijom, on je upregnuo sve svoje energije u službu dvaju svojih životnih ideala: Boga i naroda.

Revolucionarna 1848. godina njega je zatekla u budenju duševne snage i postala jakim podstrekom njegova patriotskoga zanosa. Oslobodilački nacionalistički ustanci po Evropi, Gajev budilački narodni pokret i ostali ondašnji senzacionalni politički događaji, koji su bili u bližoj ili daljoj vezi s tim pokretom (srpanjske žrtve u Zagrebu, banska konferencija, Jelačićev uspjeli vojni pohod na Madžarsku i t. d.), sve su to bili bojni poklici za narodne borce u Dalmaciji.

Ali nedozrelost naroda, pa tradicionalni antagonizam sela i grada, zatim opća politička atmosfera, koja je omogućavala jačanje talijanske iredentističke propagande i prepotencije u Dalmaciji, te konačno apsolutistička mora, koja je tištila čitav jedan decenij sve nenjemačke austrijske zemlje, a naročito Hrvatsku — sve je to oteščavalo rad na pridizanju narodne i potiličke svijesti i spriječilo javni istup narodnim preporoditeljima.

Istina, te su činjenice bile uzrokom da se usporio proces narodnoga pridizanja, ali su, s druge strane, pružile povoljnu priliku, da apostoli narodne misli pojedinačno, tiho, u katakombama, svaki u svome kraju, rade na zajedničkom narodnom programu.

I Pavlinović, prvi među prvima, kao mlad teolog i poslije kao župnik, upotrebio je to razdoblje obilazeći razne dalmatinske krajine, budući u pučkim slojevima, uz nacionalnu, ujedno i moralnu i vjersku svijest s uvjerenjem, da samo čestit i značajan čovjek može da bude dosljedan i aktivan patriota.

II.

Skori pozitivni rezultati dokazali su, da je on udario pravim putem.

Narod, seoski narod, zapušten i primitivan, ali bistar, uvidavan i spreman za svaku plemenitu borbu, shvatio je značenje Don Mijina narodnoga rada, te mu je već godine 1861., izabravši ga svojim zastupnikom u dalmatinski sabor u Zadru, dao prigodu, da javno na kompetentnome forumu, dobaci rukavicu narodnim tlačiteljima i da im reče: dosta! Narod je progledao, i on traži, da bude suverenim gospodarom u svojoj rođenoj kući!

Pavlinović je to i učinio herojskom odvažnošću. I zametnulo se nacionalno-političko kreševo, bijesno i očajno. S jedne strane, uime cijeloga naroda: Pavlinović, a poslije i Vojnović, Dešković, Klaić, Nodilo, Buzolić, Nakić, Bulić, Pucić — a s druge strane, u ime nekoliko hiljada prepotentnih Talijana i talijanaša: Bajamonti, Lapenna, Bonda, Begna, Alesani, koji su upotrebili svu moguću vlast, sve moguće intrige i šikanacije, sve moguće barikade, da zapriječe prodor narodnoga pokreta u sve kuteve narodnoga teritorija.

Pri svakome izboru za Pokrajinski sabor, dok su u njemu Talijanaši imali većinu, poništlii su po koji narodni mandat, progonili su narodne zastupnike, odbijali a limine sve njihove prijedloge — (naročito one o uvođenju narodnog jezika u narodne škole, o ravnopravnosti hrvatskoga i talijanskoga jezika u općinama i ostalim uredima, te o pripojenju Dalmacije banovinskoj Hrvatskoj i t. d.).

Ali sve prijetnje, sve šikanacije, sav teror talijanske manjine nije bio kadar da zaustavi svemoćnu bujicu narodne svijesti. Svaki pritisak odozgo dvostruko je pojačao otpornu snagu narodnoga pokreta, koji je elementarnom snagom krčio put pobjedi, sigurnoj i definitivnoj pobjedi hrvatstva na svim područjima javnoga života u Dalmaciji.

Tome je, uz ostale povoljne političke momente, mnogo pripomogao i austro-talijanski rat 1866., koji je svršio s teškim porazom Italije kod otoka Visa. Tako je, godinu dana nakon toga oružanoga sukoba (godine 1867.), Narodna Stranka dobila u pokrajinskim izborima 15 mandata, autonomaši pak 25. Tri godine iza toga broj narodnjaka opet je snažno porastao tako, da u sabor biva birano 25 zastupnika Narodne Stranke, a tek 18 autonomaških. Godine 1876. broj narodnjačkih mandata skače na 30, dok broj autonomaša pada na 11.

Kako se vidi iz ovih rječitih brojaka, politički kurs u Dalmaciji naglo se, kroz sama dva decenija, promijenio u našu narodnu korist.

Narod je na juriš osvojio svoja historička i narodna prava.

I nije se zastalo pri samoj pobjedi u pokrajinskom saboru. Akcija, s povećanim elanom i vjerom u punu pobjedu, nastavljena je i na ostalim linijama.

Gradske i seoske općine, osnovne i srednje škole, uredi, svi, jedni za drugima, vraćali su se u narodne ruke i poprimali hrvatski karakter. Od 157 osnovnih škola, od kojih je godine 1861. — kad su narodnjaci po prvi put stupili u pokrajinski sabor — bile su samo 23 »ilirske«, 9 čisto talijanskih, a 125 dvojezičnih — s prevagom narodnih predstavnika u saboru, od godine 1870. i dalje, pučka se prosvjeta širi vanredno brzim tempom tako, da je za par decenija broj pučkih škola, sa isključivo hrvatskim nastavnim jezikom, porastao na 463, sa preko 60.000 školske omladine! Od škola s talijanskim nastavnim jezikom ostala je samo 1, u Zadru. Godine 1880. nacionalizirana je splitska Gimnazija, a godine 1882. i sama splitska općina, koja je — uz iredentistička talijanska društva »Lega nazionale« i »Pro patria« — sačinjavala najjače žarište talijanske propagande s ovu stranu Jadrana.

Padom splitske općine zadan je smrtni udarac Bajamontovom pašaluku u Dalmaciji i zavrnut vrat talijanskoj premoći u javnome životu. Tim je časom naš narod postao konačnim i potpunim gospodarom svoje zemlje.

III.

Time je prvi dio nacionalnoga programa Pavlinovića i njegovih suboraca bio realizovan u punoj mjeri i njihov udivljenja vrijedni napor okrunjen divnim uspjehom.

Trebalo je zatim preći na ostvarenje druge, isto tako bitne tačke toga programa: na rad oko sjedinjenja Dalmacije s banovinskom Hrvatskom.

Međutim treba odmah istaći, da Pavlinović toga sretnoga čana nije doživio.

Više nego i u čemu drugome, Talijanaši su reagirali na to nastojanje narodnjaka, ometajući svima raspoloživim sredstvima, u dalmatinskom saboru i u carevinskome vijeću, ostvarenje te njihove vjekovne želje. Tu je sav trud ostao bezuspješan.

A onda, što je još fatalnije, medu samim narodnjacima stale su se tome pitanju javljati sve oštrije nesuglasice. Te su nesuglasice izbile i u drugim pitanjima tako, da su godine 1879. svršile konačnim rascjepom. Povod je bio u nelojalnom držanju srpskih birača u zadarskome i benkovačkome kotaru, koji su za inat svoje glasove dali radije autonomaškom kandidatu dru Ivaniću nego predstavniku Narodne Stranke dru Mihi Klaiću.

Da rascjep bude potpuniji, a suprotnosti da budu oštro i javno isticane, Srbi su već godine 1880. osnovali svoju stranku i svoje glasilo »Srpski glas«, koji je odmah stupio u borbu s glasilom narodnjaka »Narodnim Listom«. Međutim treba znati, da još otprije medu narodnim prvoborcima nije bilo idealne jednodušnosti u mišljenju i u taktici. To razmimoilaženje izbilo je naročito u pitanju pripojenja s Hrvatskom. Tako je grof Borelli još godine 1860. izjavio, da još nije došao »zgodan čas« za sjedinjenje dviju bratskih zemalja!

To je sve bilo razlogom, da je Pavlinović, kao realan i oštrovidan političar, postao vatrenim pobornikom jedinstva, a nakon ševrdanja i istupa Srba, također radikalnim pobornikom hrvatstva i katolicizma Dalmacije. To nastrojenje došlo je do jasnoga izražaja u njegovoj polemičkoj brošuri »Misao hrvatska i srpska u Dalmaciji«, kojom je oštro napao i pobio neispravne izvode urednika »Srpskoga glasa«, Save Bjelanovića.

Pavlinovićeva ideja hrvatstva i katolicizma našla je dubokoga korijena u narodnim masama tako, da je na primjer godine 1885. Hrvatska Narodna Stranka, pri izborima za carevinsko vijeće, samostalno nastupila protiv koalicije Talijanaša i Srba, i odnijela apsolutnu pobjedu! Svih deset dalmatinskih mandata odnijeli su narodnjaci! Dalmatinski je puk njima dao svoje povjerenje, jer su mu po svojoj ideologiji i radu bili najbliži.

Time je Dalmacija Talijanima i Austro-Madarima posve jasno pokazala, što može, što hoće i što jest.

Pavlinović nažalost nije mogao dugo da uživa plodove svoga golemoga 20-godišnjega truda na narodnoj njivi, jer ga je već godine 1887. pohodila smrt.

IV.

I dok njegov grob, gotovo zaboravljen, leži u tišini i samoći jednoga romantičnoga kuta na podnožju Biokova, ispod njegove rodne Podgore, dotle je njegovo ime i njegova hrvatska, katolička i pučka misao nastavila da živi i da se razvija u duši narodnoj. Njegovo ime postalo je idealom za sve njegove zemljake, koji misle katolički i hrvatski. Idealom, kome su se svi divili, a koga je odabrana četa hrvatske katoličke omladine iz Dalmacije, okupljena u prosvjetnom društvu »Pavlinović«, stala od godine 1910. da slijedi, nastavljajući medu narodom njegov blagoslovljeni rad na polju kršćanske pučke prosvjete.

To neprekinuto podgrijavanje Pavlinovićeve ideologije — njegova hrvatstva, katolicizma i pučke misli — dalo je mogućnosti, da se organizovani katol. pokret, koji je uzeo iste tačke za bazu svojega programa, odmah pri prvome svome javnome nastupu (1919.) snažno afirmirao u Dalmaciji sa velikim brojem pristaša, kao grupa narodnom mentalitetu najpristupačnija, narodnim osjećajima najbliža i narodnim interesima najpovoljnija.

Narod je u Pavlinovićevoj politici našao najjaču bazu svoga održanja i napretka. Našao je u njoj jednu odličnu notu, što osvaja i zanaša. U Pavlinovićevu zboru i tvoru narod je našao jednu stalnu liniju, uzornu karakternost, neokaljano nacionalno i vjersko puritanstvo i radikalizam.

Te glavne poluge Pavlinovićeva rada i uspjeha nalazimo i u njegovom pučko-prosvjetnom, vjerskom i književnom radu (od kojega spominjem samo poznata djela: »Pučki spisi«, »Različiti spisi«, Pjesme i besjede«, »Hrvatski razgovori«, »O vjeri i politici«).

No bilo bi neispravno, kad bi ustvrdili, da je u politici Pavlinović bio hrvatski ekskluzivista u Starčevićevu smislu, da je zazirao od ideje bratske sloge i suradnje s ostalim Južnim Slavenima. Kao dobar Hrvat i katolik, kao prijatelj Štrosmajerove političke ideologije, kao čovjek širokoga duševnoga horizonta, Pavlinović je u svim danim prilikama pokazao, da njegovi politički ideali ne svršavaju na hrvatskim etnografskim granicama, nego da streme i dalje: preko snažnoga i kompaktnoga hrvatstva prema moćnom jugoslavenstvu i svemoćnom sveslavenstvu.

Kad znamo sve to, nije nam onda čudno, da je Don Mijo Pavlinović smatran jednim od najsvijetlijih primjera naše političke povijesti: On je ujedno smatran prototipom našega rasnoga idealizma, muževne odlučnosti, goleme kreativne snage, solidne obrazovanosti, uzorna značaja i neumorne radinosti. Stoga i mi, kojima su sveti njegovi ideali, treba da se poklonimo Pavlinoviću kao čovjeku, kao svećeniku i kao patrioti-političaru, koji je živio i umro isključivo u radu za Boga i narod.

Dr. Jakša Herceg.

U PROLJEĆE RANO . . .

U proljeće rano jedne vedre noći
kad zvijezde trepere a cvijeće miriše
i priroda cijela novom snagom diše
poći ćemo sami u tihoj samoći . . .

Poći ćemo, kuda? Kroz polja, kroz luge
gdje već čvrčci zriču melodiju novu
i slavuji pjesmom već proljeće zovu.
Poći ćemo tamo gdje nestaju tuge.

Sve te čvrčke male širokih poljana
i slavuje plahe u gustome granju
mi ćemo pozdravljat u vedrom svitanju
što svanu u duši na umoru dana . . .

NA SAVI

U neznani kraj za brda sunce tone
Zadnja zlatna zraka u rijeci se kupa . . .
Uz vodu plovi čamac, brodar veslom lupa.
Za rijekom daleko večernja zvona zvone.

Utone sunce — dolazi proljetno veče.
Nebom se osiplju zvijezde. Među njima mjesec žut.
U vodi vijuga mjesečev obasjan put . . .
Ribari bacaju mreže, a rijeka bezbrižno teče . . .

Dean Gabrilovac.

VELIKA DJECA

Vani je zima,
ulice puste i turobna lica.
U meni dobre želje i mladosti daleke čežnje.

Vani je samo tišina noći ja,
pun želja velikih i dobrih,
pun svetih pokajničkih misli.

Ali sve te misli, sve te želje
U meni vriju, titraju, umiru.
A ja ne pitam, ja se ne bunim, pa se kao dijete igram
s njima

A nije da ne žalim, te nade daleke sreće,
što bi mogle da me novom snagom obuku.
Nije da ne žalim, nije...
Ali puštam ih da odu
kao da sam dijete.

Sada su još u meni,
ali opet ću onom istom ulicom proći,
sutra po danu,
a negdje gore, dolje — svejedno — daleko, daleko
pršat će moje zlatne želje, misli i nade...
A sve će biti ko i jučer,
ko danas...

A isto mi i dalje ostajemo sanjari,
i ako sve sanje odlaze,
i ako biva sve ko lani i ko jučer,
jer svi mi i dalje ostajemo velika, velika djeca.

B. Ivanović.

SUTONSKO SMIRENJE

Uz daleki, sumorni suton
miruju malena sela,
žamor se naglo utišo
iznad žita dozrela.
Negdje na uzanoj stazi
ptice su slušati stale,
suton što tiho slazi,
na vrbe, mlade platane.

Slušo sam i ja kako:
nosi smiraje pune
tiho, tiho polako,
ko što na ptice i šumom,
na vrbe i mlade platane,
tako ulazi i u me
noseći smiraj i rane,
daleki, sumorni suton.

Ante Parčina.

BILJEŠKE S PUTA:

UTISCI IZ ENGLESKE

Netko je rekao, da Englezi nemaju smisla za umjetnost, jer im eno i na Trafalgar Squareu Nelson okrenu klavu od National Galerije i radije se ogledava na obližnji admiralat, Foreign Ofice i parliament. Šta njega briga Hoghart, Raffaelo, Vinci i Rembrandt? I sve te crtarije... Miris benzina na londonskim ulicama ima više značenja za engleskog građanina nego skulpture u British Museumu. Ja sam opet opazio, da po galerijama ima mnogo svijeta i da pobožnom pažnjom promatra umjetnička djela. Istina, nerijetko vidite i ovdje stvari, koje srećete po evropskim galerijama, da Englez najprije pogleda u katalog, pročita kako se djelo zove, brižno upozori svoju pratnju, pa kad su sve to lijepo pročitali, onda tek okrenu glavu i gledaju desno i lijevo, promatraju, bez mnogo riječi, i tada se opet zapute dalje. Istina, invencija neće biti velika kod ovog sjevernjaka. Dok po pariskim bulvarima i ulicama opažate, da se skoro svakoj kući nastojalo dati posebno lice, vlastitu fizionomiju, dotle ovdje srećete čitave četvrti sa apsolutno jednakim kućama. Jednak broj prozora, jednaka boja (smeđe žuta!), jednaki balkoni (u koliko ih ima), s jednakim cvijećem pred malenim dvorištem. U St. George Squeru, čitave ulice su jednako građene. Uske kuće, četiri kata, s neizbježivim podrumima, pred kojima je nasuta ulica, malko odmaknuta, tako da vidite one dolje, prate vas s kraja na kraj. I da nije brojeva, teško biste pogodili svoj stan.

Promatram s moga prozora susjednu kuću. Visoka, tamna, mrka, mokra, sa mnogo cijevi, kroz koje teče voda, ona je nastala bez sumnje davno, ali ne osjećate draž starine. Rano je kolovoško jutro, ali bi kod nas djevojke iznijele posteljinu na prozore, a ovdje je sve zatvoreno. Teški kapci spušteni i ništa ne vidite, osim jedne mačke, što se po dvorištu lijeno vucari, šetajući od jednoga kuta do drugoga, da se opet vrati na isto mjesto. Katkada mi jaukne, ali joj nitko ne odgovara. Kraj nje prođe pas, ali i on je, kao pravi Englez, učtiv i gentlemen, pa se i ne osvrće na svoju priju. On je nemarno izašao na ulicu i njuši po trotoaru, po kome je netko prolio nekakvu mast. Zatim je, posve mirno, prešao u obližnji park i gledao kako na granama cvrkutaju ptice. Slušam, da li se tko živ javlja u hotelu. Međutim, kuhinja je mirna i prazna, pa mi nije druge nego sjediti ovdje, dok dođe zajutrak ili poći po gradu, da onako malo lutam i da se kasnije vratim u hotel. Kiša je rominjala, magla ne odviše gusta, ali teška, obvila je ulice, a to sam jutro htio lutati ulicama sam, bez bussa. Oni prolete kraj mene (još nije promet živ) ali mi se nikako ne da penjati na drugi kat, a iz prvoga ne vidite ništa. Makar sam znao, da je moj hotel u neposrednoj blizini »Parliamenta« i vestminsterske opatije, ipak mi je trebalo dobra po sata, dok sam izbio k njima.

U vrtu parlamenta, ponosa i gordosti svih Engleza, tek tu i tamo po koji čovjek ispod grmlja čeka, da ova kiša prestane. A čini se, da će dugo čekati. Nebo je mutno i teško, kao u dubokoj jeseni. Niz Temzu, na kojoj sam dva dana prije vidio kako se sunce utapa i bakrena boja prelijeva s jedne strane na drugu, valja se žuta masa, noseći sa sobom drvlja, polomljenih grana, tu i tamo otpadaka, a riječni parobrodi žure, zviždе, primaju robu i ljude i jure k London Bridgeu. Autobusi zvone, okrenu se prema Tra-

falgar Squeru, pa ih nestaje. Skrenuo sam u katoličku Vestminster katedralu. Velika, ogromna crkva, puna svjetlosti, s kandilom i vjernicima, što su rano došli, da se pomole Gospodu i da Mu upute prve svoje misli. Ova katedrala, još potpuno nedogradena, i svojim umjetničkim radovima, naročito divno imitiranim bizantinskim mozaicima, i svojom prostranošću ponos je svih engleskih katolika, koji su u nju utrošili ogromne milijune... I onako, zaljubljen u onu nemarnu i nasilno namještenu unutrašnjost anglikanske Westminster opatije, što se polegla odmah do parlamenta, naročito radi spomenika svim važnijim engleskim javnim radnicima- vojskovodama, kraljevima, misliocima, piscima, zaputio sam se iz katoličke katedrale u nju. Vukla me neka nostalgija za ljudima, koji se u njoj koče. Radi svih onih krvavih stranica, koje se u njoj čitaju. Radi one marljive strasti za isticanjem svega, što je engleski duh dao. Mlazovi su vode curili s njenoga prekinutog zvonika, a ptice su oko crkve letjele s jedne strane na drugu. Vrata su bila otvorena (još je bilo dosta rano, barem po engleskom računanju vremena) i na njima je stajao ključar, koji me pogleda nekako radoznalo, kad je vidio, da sam se zaputio u crkvu. A unutra je vladala tama. Tek tu i tamo proviri koja jača zraka svjetlosti, pa je odmah nestane. Klupe su bile prazne i gdje se jučer kočio svećenik, onako dostojanstveno hladan i ponosit, a oko njega lektori u bijelim roketama mudro čitali stranice svetoga pisma, sada je prazno. Stoje sami kraljevi, hladni i kameniti, u najrazličitijim pozama, dok siromah Shakespeare, malko pognut, tamo u kutu razmišlja o svojoj rečenici: The rest is silence...

Ova crkva nema duše, kao ni pariski Pantheon. u kome mjesto vječnoga Svijetla stoji Gambettino srce. Natrpana je uspomenama, a izgubila je srce. U njoj nema Boga. U njoj nema vjernika. Nema molitve. I da protestantizam nije ništa odnio čovjeku nego onu blizinu Boga i ljepote, koju mu je dao katolicizam, on bi bio negativniji od ijednog velikog pokreta u Evropi.

Spustio sam se do Temze. Još u Parizu sam opazio na Seini, da uz rijeku ima mnogo beskućnika, što se tamo povaljali pa zure u nebo i slušaju drndanje tramvaja i trumbetanje automobila. Bezbrižna lica, oni se tamo, svojim posebnim jezikom, naganjaju, pjevaju, bockaju prolaznika jetkom ironijom, i tako živu s dana na dan. Ponosni su, da su njihovi gosti bili mnogi ljudi, koji su kasnije stekli velika imanja, ili ime. Oni su nestašni i veseli i malo ćete vidjeti lica, koja bi odavala potpunu bijedu. A tu u srcu svijeta, kako kažu Englezi, u neposrednoj blizini parlamenta, koji vlada svijetom, slika je mnogo jadnija. Idete tako uz rijeku, pogledate desno i lijevo, a ono jadnik do jadnika. Jadnica do jadnice. Zgureni, neoprani, musavi, zelenih, ishlapljenih očiju, s cigarama u ustima, s nešto resmuljina, kojima ne možete nikako pogoditi podrijetlo. guraju se i prebiru stvari, koje su donijeli kanali ili je lada koja sa sobom dovukla ili pometač bacio. Pa kad opaze nešto, onda nastane paklenska gurnjava. Osobito stradaju žene (engleski gentlemen, čini se, da živi samo u gornjim slojevima) kojima muškarci ne dadu pristupa. Nigdje ovako bijedne slike. Možda jedino u Rimu, u nekim zakutnim ulicama, gdje sam vidio, da žena i mačka jedu nekakvo smrdljivo jelo iz iste zdjele. I nju nije ništa smetalo, što je gledaju nepoznati ljudi. Mirno je nastavila jedan čas ona, drugi čas mačka stavljati svoja usta u zdjelu. Ni ovi se ništa ne uznemiruju. Oni se guraju laktima, trče niz obalu, i kad nešto opaze, pojure jedni za drugim i lemaju rukama i šakama onako baš »bratski«. A svašta uzimlju. Ispijeni limun, što se valjao po rijeci, stav-

ljaju u usta, kao najveću poslasticu, a iza toga umazanim rukama otaru vodu, što im curila niz lice, pa proslijede dalje. Koru od jabuke, što se pomiješala sa smećem. Ne čiste je, nego je stavljaju u usta. I onda opet dalje traže. Cipela, koju ne možete raspoznati, da li je ženska ili muška, stavlja se u njedra, kao naročita dragocjenost.

Čitava zapadnoevropska štampa piše o bijedi, koja vlada u Rusiji, pa se tom zgodom navadaju citati iz buržujskih novina, kako se u Rusiji na hiljade djece naganja po ulicama, da ulove komad kruha ili nešto drugo. Nije potrebno otići u Rusiju. Evo neka dodu ovdje u Englesku, deset minuta od Parliamenta, u srcu londonskoga Citya, u sedam sati ujutro, pa će vidjeti isto tako bijednih slika. Isto tako skršeninh bića, koji sliče ljudima najviše po tome, što idu na dvije noge.

Kaže se da Englez mrzi svakoga, osobito stranca. Može biti.

Govori se, da je engleska jedina zemlja, koja ne će upasti u krizu. To je teško vjerovati. Više nego jakost rimskoga imperija, stoji jakost engleskog imperija na neznanju i nesvijesti podložnika. Ogromne sirovine, koje primaju iz Indije podigle su engleski narod. Imajući sretan geografski položaj i ne trošeći jakost u teritorijalnim borbama s najbližim susiedima, on je sve svoje snage bacio prema osvajanju kod onih naroda, koji su tada još bili slabi radi idejnih borbi ili radi slabog prirodnog otpora, pa je na taj način postao odviše jak oslon za jakost britanskog imperija.

Možda da će na mnoga pitanja, koja savremeni čovjek postavlja o budućnosti engleskog imperija, otpasti, kad ovaj nikogović, ovaj podrapani ostatak čovjeka, kroz čiji šešir proviruju nakostrušene vlasi, a košulja nema boje zaželi jednoga dana da prede iz ovoga kanala gore, s onu stranu mosta — da proviri malko šta se radi u Parliamentu i da se prošeta po onim dostojanstvenim odajama, što se koče hladne i mirne, kao Englez. Ima li on takvih želja?

*

Ima jedna velika istina, koja nije jasna dogmatičnim socijalistima: postoje, pored klasnih interesa, i interesi nacije, kao cjeline. Hoće li one tisuće i milijuni besposlenih riskirati, da u ime nekoga principa uzljuljaju engleski imperij? Oni od njega žive i na račun svoje klasne braće engleski radnik može, da zahtjeva plaću kakvoj bi se kod nas poveselio veleučeni sveučilišni profesor... Nije ta činjenica nepoznata ni g. Mac Donaldu ni njegovom prijatelju Cooku, koji se oduševljava posjetom princa od Walesa. I ako ima mnogo nezaposlenih, ono ipak engleski radnik živi bolje nego ijedan drugi radnik u Evropi. Krojač traži za šivanje jednog odijela tri puta više nego stoji odličan štof. Šta bismo mi rekli, da kod nas kome krojaču padne takva misao na pamet?

*

I kad engleski radnik ude u Parliament sva je prilika, da će on mirno i sa i bez monokla nastaviti rad g. Chamberlaina. Bit će, po svoj prilici, samo izmjena lica i obnova. Pa će postati perovi i lordovi, poljubit će Njegovu Veličanstvu ruku u Windsoru, pobožno će uljesti u odaje, koje se odnjihale najbolje upravnika svijeta i Parliament će postati malo življi — nevježe će govoriti u jednoj oktavi više — i s tim će svršiti...

Ili će to biti uvertira, koja će probuditi one na dnu? Ustaljenost engleskog javnog života, istina, odviše je jaka, ali ima tradicija, koje bi mogle lomiti.

U dubini engleske duše ima još te buntovnosti. Lila se krv često za trice. Možda opet to vrijeme dodje, ali, ako Englez lije krv, lije je u prvom redu samo za se. Uredit će svoje prilike kako sam bude znao, a Evropi će poslati obrazac, u kome će biti napisano, kako Englez radi. Mogla bi se ponoviti priča zadnjih vjekova. Možda će Evropa opet gledati uzorak Mac Donalda, o njemu raspravljati i za nj se boriti, a Englez će i dalje ostati gospodar...

Sveljudstvo, opće dobro svijeta, humani pokušaji za Engleza imaju teoretsko značenje. Socijalna revolucija, koja bi išla za obnovom svijeta — to je artikl Evrope. Recimo Francuza i Rusa... Tvrdo je tlo na kojemu leži ovaj gorostas, što se zove Parliament ...

*

Vlak je jurio oko pola sata, dok su se zadnje kuće izgubile. Dim, dim, dimnjaci i komad kolovoškoga neba ostao je iza mene, a vlak je jurio prema moru. Još nekoliko kilometara, nekoliko stotina dimnjaka, pa ćemo preko kanala. Kako li je taj kanal velik: svaka njegova milja dijeli više nego na kontinentu sto kilometara — dva svijeta. Jedan nam imponira iz želje za zapadnjaštvom; drugi bi nam morao biti učiteljem u radinosti i ustrajnosti, a nada sve u solidnosti i konservativnosti, bez koje nema jakih djela.

*

Popijmo još nekoliko kapljica whiskya sa sodom, prije nego pozdravimo vedro i drago francusko nebo. Poslušajmo još nekoliko sati brundanje Radija, pa jurimo k srcu Gala-Parizu. Daleke londonske prespektive ćemo izgubiti: ostat će samo uspomena na grad s najviše banaka, s najvećim parkom, sa najbogatijim hotelima i muzejima, i onaj izvježbani redar, koji svojom rukom ravna milijunskim prometom ljudi. Nije li to Englez? I kažu, da je malo nesreća... Tko zna neće li ih nastati?

*

Ove bilješke, koje sam objavio u »Luči« radi prostora, koji mi je bio određen, nisu nikako mogle biti sustavno iznešene impresije. Upozorujem čitače na Almanah Selo i Grad, a nadam se, da ću, kojom zgodom, iznijeti također još nekoliko potanjih slika, naročito iz British Museuma, raznih galerija. kao i impresije sa engleskih ulica i lokala.

M. Ujević.

HVALA BOŽE...

Hvala, Bože, što mi dade tijelo
i u njemu tako meko srce,
koje voli žive ko i mrce,
a smješkanje kano i opijelo.

Veče tiho polegne po putu,
zvona bruje, drhti, šušti šuma,
za čedo se, bogca nakraj druma,
molim Gospi pred slikom u kutu.

Jutro. Mrca pronesu kraj mene,
gorko ciknem, pa opet se molim,
ah, ja tako sve na svijetu volim.

Djeca drumom smješkaju se, lete,
pogledam ih, nestane mi sjete,
dok me opet što tužna ne prene.

Mate Meštrović.

ULOMAK

Kak malo prožito, kak mnogo
perežito. — S. J. Nadson.

Oh kako mi dani bolesno teku
a nekada opet brzo, ko vali
kako me mnoga sjećanja peku
kako tu nitko nikog' ne žali.

Kako je svaki bez duše kô lutka
i samo bi htio sve dobro za sebe
a ne osjeti nijednog trenutka
da mnogi na suncu strada i zebe.

Još se uvijeke u nama tuže
glasovi razorenih dječjih idila
i zlokobno krištešć oko nas kruže
izranjena srca polomljena krila.

Ja još uvijek čekam vedrije dane
i udarac svaki ponizno primam
na koncu vidim, da su tek rane
što još u ovom životu imam.

Djetinjstva našeg sjećanja zlatna
u srcu bdiju uvijek živo
kad ti je noga pogazila blatna
sve što si zalud zanosno snivo.

Za malenu mjeru zemaljskih stvari
odjekuje mukli udarac mača
umirite ljudi, pa tko da još mari
za posljednju igru ludoga igrača.

Sve je tu bolno. Nad grobom čempres
šapuće psalme daleke smrti
na vjetru vani uveli listić
kô čovječji život se drhtavo vrti.

A ja još sada nisam na čistom
kuda da podem desno ili lijevo.
Umiru životi list pada za listom
sestrice smrti evo me, evo.

Život tu teče bolesno mučno,
a umrijet morat tako je kruto
čujte kako vani to bučno
svira netko moj sostenuto.

Taj mali ekscerpt života skromna
htio sam reći ali bez komplimenta
vidite nije to ništa već lomna
građa za umorne: Vitae fragmenta.

Stjepan Devčić.

JUTARNJA MOLITVA

10. IV. 1929.

U jasnom svijetlu, što ga sunce prosu
U jutro: gorsku oplavi već kosu
I moru boju već vedrine podâ.

U vedrosti nebèskog jasnog svoda,
Uòkrug štono spušta se i jàsni
Lagàno, mirno, u lakoj nijansi.

I û bjelini bademovog cvijeta
I u životu propupalog lista,
Što buja, snagom buja novog ljeta.

U mojoj duši, gdje vre snaga nova
Ko u bjelini cvijeta bademova,
Gdje žeže svijetlo osvanulog sunca.

U ovo jutro molitvu Ti ćutim.

I pjevam pjesmu za tri blaga ona
U momu srcu zakopana. Ti ih
U moje srce usadi, Madònna:
Zdravlje
Vjeru
Ljubav.

Branko N. Marijević.

DOĐI SEKO . . .

Nemoj, seko, da ti suton sivi
izarana sklopi plave oči,
ne daj, seko, skupa ćemo poći
do rijeke krštave i modre.

Zvijezde sjajne i mjesec srebreni
ljupko će se, djetinjasto kupat,
prstima će po dnu rijeke lupat,
pa roniti duboko i dugo.

Dođi, seko, mjesec, zvijezde sjajne
sjetit će nas i naše radosti
za kupanja u ranoj mladosti,
a lijepo je sjećat'se veselja.

Dođi, seko, ne daj sanku oči,
sjećat ćemo djetinjstva se poći.

Mate Meštrović.

JUTRO

Sunce lije rijeke jutarnjeg zlata
Sa dalekih brda kroz maglice snene
Na polja, šume, more, sure stijene,
Što iz mora strše kod Čiovskih Vrata.

Masline spokojne ko u grobu sniju,
Borovi se bude. I miju se smolom.
I sjenu ko radost uto tku nad dolom.
Dok galeba dva se, tik nad morem viju.

U eternom plaštu tad Anđeo Mira
Nečujno se šeće. Mnoga srca dira.
I ona se kreću. Zlatne bruje niti . . .

Ruže svježe bere boginja im mlada
Sa božanskog grma pijerijskog sada,
Te im prsa draga tim odličjem kiti.

Pripalski.

SENTIMENTALNA PJESMA

O kako je malo bilo toplih dana,
O kako malo srca ogrija me!

Još kao malo dijete, čak pravo ne sjećam se,
Odvedoše me iz majčinoga krila.
Iza toga šaka tajnih suza orosi jedno uzglavlje,
par jecaja se izgubi u noći,
i dijete nikad više nije vidjelo srca,
meke ruke nije znalo.

A tek kad sam tek majčinom grobu došc,
našao sam još par malih rastuženh srca,
suze skupa sa njima sam lio,
a zatim sam pošo i sad ih u duši nosim,
i tek ona još možda biju za me.

Desilo se tako,
da su kasnije prolazili dani, prolazila ljeta,
drugi su se radovati znali
a mene je pratila sjeta,
siliti se morah, da tvrdoga budem srca,
jer što bi mi srce,
kad je sunce meni tako malo sjalo.

B. Ivanović.

IZ CIKLUSA: RUKOVJET PLAVIH LJUBICA

Kao da sam zeleno busenje lijepe mekane trave poredao jedno do drugog, pa na prelazima napravio male uvale i sve ih spojio uskom brazdom, kao morskom dragom koja zalazi u kopno obrasla travom, tako mi sada izgledaju oni mali brežuljci obrasli šumom i bistri potok, koji pjenušeći se niz njih silazi.

Za izvor mu kažu da je negdje daleko, jer umoran od puta ovuda prolazi lagano spuštajući se niz male strmine, ispod grana nadvitog grmlja.

A kad on prođe ispod gustog lišća i spusti se niz pun bijelu liticu, bacajući oko sebe sitne kapljice i stežući svoje bijelo ruho poput nategnuthi bijelih niti, tada se spušta u onaj mali dočić, kružeći najprije oko male udubine dok se ne smiri i zadovoljno pogleda oko sebe meku mahovinu.

Tada dolete k njemu male lijepe ptičice, i pjevajući plešu po zelenoj mahovini. I one kad prestane i malo se odmore onda im oni kamenčići što se bjelasaju na dnu bistre vode, pričaju svoju malenu lijepu priču:

»I mi smo bili slobodni, kao i vi, lijepe ptičice! Gore negdje daleko u dolini punoj cvijeća, mi smo bili rasijani. Oko nas su zujali kukci i lahorić nas milovao, a mi smo upijali zrake zalazećeg sunca, i pleli si odjela od ružičastih pramova zore. Zvijezde su treperile nad nama i blijedi mjesec bdio, a oblaci su lijetali ispod njih i zabavljali nas po cijelu noć. A kad bi se sunce ukočilo nad nama i ovilo nas ružičastim svojim nitima, tad bi se plave ljubice spustile do nas, i orosile svojim pramovima lica naša. — — — Miris nas opio ugodno i poljubac plavih latica, ah kako smo blaženi i sretni snivali tada.

I snivali bi tako do u vječnost, jer šta će nam bolja sreća, ali nas, ptičice male, bujica potoka ovog otrgnu i povuče sa sobom do u ponor ovaj studeni. Čameći sad ovdje oplakujemo sudbinu svoju. — Ah vi, ptičice sretne! Ah, otidite, ptičice, u onu dolinu gore, pa vidite da li cvjetaju još one plave ljubice! . . .

*

Tada smo se s onog malog brdašca spustili u dolinu, kroz koju je tekao potočić obrastao vrbama, koje su se gotovo priljubile uz njega, a on je osjetljivo plakao njihove grane sa glatkim lišćem, i žuboreć pjevao svoju svakodnevnu pjesmu.

Sjenica je preletjela ispred nas i kos ispod grana, a male su se tratinčice kao zjenice lijepih očiju, kriesile oko puteljka našeg.

I išli smo tada kroz onaj uski put, čije su strane bile kupinama gusto splетene, a oko njih oblijetalo mnogo malih modro i ružičasto obojenih leptirića, koji su se čas zaustavili nad cvijetom i svojim svilenim krilcima treperili, a čas se jedan s drugim igrali lijetajući po užarenom zraku.

A tada se put naš raširio, i išli smo malom ravnicom; oko nas usjeve guste vjetrić je talasao tiho.

Mnogi mali puteljci posuti žutim prahom, gubili su se tamo dolje, a mi smo pošli jednim do krošnjate bijele akacije. I otrgnuvši jednu grančicu s mnogo lijepih cvjetova rekao si mi, prijatelju, možda ne sluteć zadnji put:

»Na uzdarje, dragi! Zbogom!« . . .

V. Pudić.

LJUBAV.

U moje majke na čelu
rubac bjelkastosmeđ,
pod njim drhtave misli
za mnom stupaju svud.

U moje majke pod čelom
oka garava dva,
zure sa vratiju za mnom
zlatna u jutra sva.

U moje matere srce
meko ko pamuk, lan,
za mene udara samo
svu noćcu i sav dan.

Mate Meštrović.

SESTRI MARIJI.

Sjećaš li se Seko večeri one
Što je kroz zastor lakoga vela
Srebrne niti bacala k nama
Sa tvojom kosom što ih je plela.

Zanosni miris procvalog cvijeća
Slao je k nama pozdrave svoje
Od kako je, kako je krasno
Nježno su usne tepale tvoje.

Uz prozor ti si kraj mene sjela
Šaptala meni nevine čeznje
I tiho, tiho, svome si braci
Malenog srca otkrila težnje.

I ja sam slušo sestricu milu
Slušao dugo, dugo u noći
Doklegod nije nečujni sanak
Sanane tvoje sklopio oči.

Galović Pavao.

ZVIJEZDENIM PUTEM

Ugasi svijetlo,
da oči urone u tamu,
jer sam željan ići
na goru mirisnog cvijeća.

Tako!
Sad duhu ne smeta
uza ovoga svijeta
da ide srebrnim putem
pod nebo gore.

O kako letim lijepo
na brdo žudenja svoga!
— — — — —
Već tu sam . . .«

Blijed mjesec tiho trepti
i kupa pjenom dvoje dragih:
ljubicu plavu i ljiljan bijeli.

Pripalski.

POSLEDNJI AVE . . .

U mrak se gubi slatki bruj
malenog kasnog zvona.
— On sada zvoni šumama
Iz sna se prenu ptičice —
čude se tajnim strunama
din-den-dona.

A on im zvoni i zvoni —
pobožno — kroz tišinu —
sklapaju stabla ruke
gnijezda opet poju:
— Molitvu svoju.

A kad nestane slatki bruj,
utihne šuma i polje,
ptičice glavu spuštaju
i — mirno — opet spavaju;
tek koji listak uveli
tihano padne dolje . . .

Antun Paulić.

SLAVUJU

Večer se spušta kô dječje sanje,
U zelenom lugu slavuj je sjeo,
I pjeva pjesmu gore i dola.

Oj slavuj-ptico iz zelenog luga,
Pjevaj mi pjesmu vedroga maja
I lutanja sretnog gajevima dûga.

Pjevaj mi pjesmu proljeća, sreće
U snene i duge noćne čase,
I mladost se moja ugasit' ne će.

Kutleša.

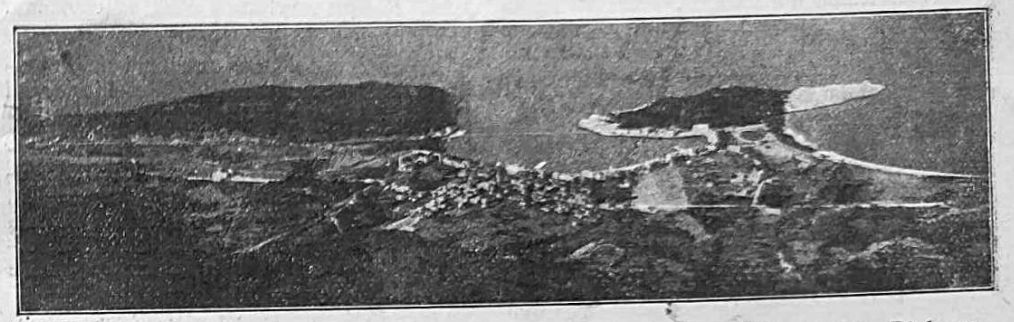

Pogled na Makarsku sa Biokova.

NAŠI FERIJALNI TEČAJEVI

RASPORED OVOGODIŠNJEG MUŠKOG TEČAJA U MAKARSKOJ. U subotu, 27. srpnja, dolazi se u Makarsku u 11 sati i 45. min.

U 12 sati: Objed. U 3 i pol sata: Srednjoškolsko zborovanje sa izvještajima pojedinh organizacija. U 6 sati: Otvorenje domagojske izložbe. U 7 i pol sati: Večera. U 8 sati: Akademija.

U nedjelju, 28. srpnja u jutro: U 7 sati: Sv. misa i propovijed »O idealu našeg pokreta« (M. p. o. dr. fra. Ante Cikojević, prof. theol.). U 8 sati: Doručak. U 8 i pol sati: »Individualna i kolektivna pobožnost« (Predaje vlč. Pavao Jesih). U 12 sati: objed.

Popodne. U 4 sata: »Izgradnja karaktera po svetačkom uzoru« (Predaje dr. Nikola Kolarek). U 6 sati »Odnošaj đaka prema duhovnicima« (Predaje msgr. dr. Stj. Bakšić, sveuč. prof.). U 7 i pol sati: Večera.

U ponedjeljak, 29. srpnja, ujutro: U 7 sati sv. misa i zajednička sv. pričest. U 7 i pol sati: Doručak. U 8 sati: »Historija naše ideologije«. (Predaje dr. Velimir Deželić). U 11 sati: Glavna skupština Pavlinovićevaca. U 12 sati: Objed.

Popodne. U 4 sata: »Suvremene smjernice našeg prosvjetno-kulturnog rada u narodu«. (Predaje prof. Grgec Petar). U 6 i pol sati: Glavna skupština zagrebačkog Liginog okružja. U 7 i pol sati: Večera.

U utorak, 30. srpnja, ujutro: U 7 sati: sv. Misa. U 7 i pol sati: Doručak. U 8 sati: »Tehnika intelektualnog rada«. (Predaje dr. Ljubomir Maraković). U 12 sati: Objed.

Popodne. U 4 sata: »Forme organizacijskog rada« (sekcije). Predaje dr. Stjepan Podolšak, a davaju u raznim granama praktične upute: dr. V. Deželić, P. Tijan, D. Markulin. U 7 i pol sati: Večera.

U srijedu, 31. srpnja ujutro: U 7 sati: Sc. misa sa zajedničkom sv. prišešću. U 8 sati: Doručak. U 10 sati i 15 min.: Odlazak u Split.

PROGRAM ŽENSKOG TEČAJA U SPLITU. Subota, 27. srpnja. 7 sati: sv. misa i ispovijed. 8 sati: Doručak. 8 i pol sati: Predavanje veleč. Jesiha: »Individualna i kolektivna pobožnost«. 10 sati: Predavanje vlč. Kolareka »Izgradnja karaktera po uzoru svetica«. 12 sati: Objed.

Popodne: dr. Bakšić: »Odnošaj učenica prema duhovniku«. 6 i pol sati: Otvorenje izložbe. 7 i pol sati: Večera.

Nedjelja, 28. srpnja. 7 sati u jutro sv. misa i zajednička sv. pričest. 8 sati: Doručak. 8 i pol sati: Predavanje: dr. Deželića: »O našem pokretu«. U 10 sati: Predavanje: »O osjećajnom životu žene s obzirom osobito na katoličku učenicu«. (Predavač neutvrđen). 12 sati: Objed.

Popodne: 5 sati: Predavanje dra. Marakovića »O lektiri«. 7 sati: Večera. 8 sati: Akademija.

Ponedjeljak, 29. srpnja. 7 sati: sv. misa. 8 sati: Doručak. 8 i pol sati: Predavanje: »O socijalnom radu žene«. 10 sati: Predavanje gdice Bošnjak »O Posestrimstvu i Dubravkama«.

Utorak: Izlet.

5 sati: Čitanje izvještaja i slobodno raspravljanje s obzirom na potrebe organizacija.

O ŽENSKOM TEČAJU. Ženski će se tečaj, kako je poznato, održati u Splitu, u isto vrijeme kad i muški u Makarskoj. Mi ćemo u Splitu početi radom doduše dan prije nego oni u Makarskoj, ali je dolazak u Split urečen za muško i žensko đaštvo za isti dan, pa sve informacije za put vrijede za oboje.

Ovdje želim da istaknem važnost pojedinih tačaka našeg radnog programa, da se drugarice što više zainteresuju i osjete potrebu da na tečaj dođu.

Program smo tečaja nastojali sastaviti prema potrebama koje su iskočile kroz ovu školsku godinu, kao i prema onima koje su uvijek na dnevnom redu.

Najveću važnost dali smo duhovnom životu.

Naše ženske organizacije stoje doduše u tom pogledu dosta dobro, ali ipak duhovni život pojedinih članica nije tako dubok, nizgrađen, da bi im bio bazom i izvorom svega ostalog životnog gibanja. Baš radi toga ćemo čitav jedan dan posvetiti razmatranju duhovnog života, njegove vrijednosti i izgradnje.

U tu ćemo svrhu imati na raspolaganju izvrsne stručnjake, pa će nam oni pomoći da udemo u se, da se zamislimo duboko u bit najvrijednijeg našeg djela, uputit će nas, kako da mu dademo oblik koji ga po njegovoj biti pripada, da on uzmogne zatim razviti svu svoju djelatnu moć, dajući smjer i impuls svim našim duševnim silama.

S time u vezi posvetit će se u posebnom predavanju osobita pažnja osjećajnom životu kod žene, osobito katoličke učenice. Opaža se naime, da se taj osjećajni život, uslijed raznih nepovoljnih uticaja rasiplje u bilo čemu, samo ne u onome radi česa je tu. Na taj se način toliko hvaljena osjećajnost žene izobliči, pokvari, pa bi bilo bolje da je uopće ni nema. O tome će nam puno govorit naša seniorka, koja je prošla kroz sve faze, kroz koje mi prolazimo, pa ćemo osjetit važnost i ljepotu istinskih pozitivnih osjećaja, uvidit ćemo opasnosti, kojima su izvrgnuti uslijed zamijenjivanja s raznim negativnim instinktima, tako da ćemo osjetiti potrebu da malo više na njih pripazimo, da u svakoj prilici znademo razlikovati pravu osjećajnost od lažne.

Budući da na razvoj čitavog našeg duševnog života utiče naša lektira, pobrinuli smo se, da ni nju ne mimoidemo u programu za tečaj.

Govorit će se i o našem pokretu, o njegovom 25-godišnjem životu. Ta je tema uvijek i za sve aktuelna, jer je mladi nužno trebaju, a stari im svaki put osvježuju oduševljenje i volju za rad.

Ima još nekoliko raznih tema u programu, tako o socijalnom radu, Posestrinstvu i Mladim Junakinjama.

Vrlo je važno da sve članice naših organizacija dobiju jasan pojam o širem socijalnom radu, da dobiju direktive za studij i rad na tom polju. I lanjske se godine na tečaju posvetila tome naročita pažnja, ali ipak organizacije nisu kroz ovu godinu to pitanje osobito njegovale.

Doduše žene, koje izlaze iz naših organizacija praktično rade na tom polju, jer ih čitava njihova duševna izgradnja tjera na rad oko bližnjega. Međutim uslijed pomanjkanja teoretske spreme, ne uvidaju uvijek gdje bi se sve dalo raditi, a i ondje gdje rade ne postizavaju rezultate razmjerne utrošenoj energiji.

Predavanje o Posestrimstvu i Mladim Junakinjama interesirat će osobito naše preparandistice, koje će u svojem budućem zvanju vršiti na tom polju najljepši katolički apostolat.

Napokon će se sekretarica, iza čitanja svih izvještaja, osvrnuti na rad u ovoj školskoj godini, pokazati na prednosti i manjkavosti, pa sve zaokružiti praktičnim uputama.

I ovaj će dio programa veoma mnogo doprinijeti napredovanju naših organizacija, samo ako i one same u tome aktivno sudjeluju. Treba naime da svaka organizacija dade valjani, sočni izvještaj. Nije dosta nabrojit samo održana predavanja i priredbe, pa završiti s nekoliko oduševljenih riječi s obzirom na budući rad; glavno je prikazati duh i način rada. Na taj će se način osvijetliti potpuno rad pojedinih organizacija, pa će se sekretarica u svome osvrtu moći osloniti na nešto stvarno, a organizacija će uviditi prave međunarodne razlike i poprimiti pojedine prednosti.

O izložbi neću ja ovdje posebno govoriti, jer drug Perinić o tome na široko piše; preporučam jedino, da se svaka organizacija pobrine za što bolju reprezentaciju.

To je uglavnom program tečaja, mislim, da će potpuno zadovoljiti sve naše organizacije i da će što više drugarica doći da proširi svoje znanje, da usavrši svoj duhovni život, da dobije uvjeta i oduševljenja za rad.

Anka Blažević.

PROMETNE VEZE ZA ĐAČKE TEČAJEVE U SPLITU I MAKARSKOJ. Da uredimo što bolji način putovanja za đačke tečajeve, koji će se od 27. do 31. jula ove godine održati na Korčuli i Badiji, donosimo ovdje kratak nacrt toga putovanja. Svima učesnicima se preporuča, da putuju, ako je ikako moguće u skupinama.

Iz Zagreba se polazi splitskim ubrzanim osobnim vlakom u petak, 26. jula u 9.05 sati u jutro. Do toga vremena moraju se naći u Zagrebu svi učesnici, koji će putovati preko Zagreba, dakle iz Vojvodine, Slavonije i Zagorja. Tom vozu priključit će se učesnici iz Karlovca (u 10.09 sati istoga dana), iz Vrhovina (u 13.33 sati istoga dana), iz Gospića (u 14.34 istoga dana) i svi oni, koji se nalaze na pruzi Zagreb — Split. Dolazi se u Split istoga dana u 20.58 sati na večer.

Učesnici tečaja iz Hrvatskog Primorja (Sušaka, Senja) i sjeverne Dalmacije (Raba, Prekoga, Šibenika) udesit će svoj put ovako: u četvrtak (25. jula) polazi parobrod u 14.45 za Split. Senjani mu se priključuju u Rabu u 19 sati, a učesnici iz Preka u Šibeniku u petak, 26. jula u 2.15 sati u noći. Dolazak u Split je u petak, 26. jula u 6.15 u jutro. Ovim parobrodom mogu putovati i učesnici iz Zagreba i Karlovca i svi oni, koji prolaze kroz Zagreb, ako iz Zagreba otputuju noćnim osobnim vozom u srijedu u 23.45 h ili brzim vozom u četvrtak u 8.25 sati.

Učesnici iz Senja i Hrvatskog Primorja mogu autobusom otputovati iz eSnja u petak 26. jula u 8 sati na Vrhovine i tamo u 13.33 priključiti se na voz, kojim putuju učesnici iz Zagreba. Taj put je mnogo kraći, ali je nešto skuplji.

Učesnici iz bližnjih otoka i splitske okolice treba da se nađu u Splitu najkasnije u subotu 27. jula do 8.30 sati. Za putovanje neka upotrijebe najzgodnije lokalne veze.

Svi učesnici, koji se nađu do subote, 27. jula ujutro u Splitu, polaze parobrodom u 9 sati iz Splita u Makarsku. Dolazak u Makarsku u 11.45.

Drugovi u Splitu udesit će, da učesnici budu što bolje dočekani i da vide gradske znamenitosti već prema tome, koliko bude koja grupa boravila u gradu. Radi prenoćišta u Splitu potrebno je unapred najaviti broj učesnika i točno vrijeme dolaska.

Pogled na Makarsku s mora.

Učesnici tečaja iz Bosne i Hercegovine ne dolaze u Makarsku preko Metkovića. Oni naime polaze iz Sarajeva u petak 26. jula u 20.15 navečer. Do tog vremena treba da se nađu u Sarajevu svi ostali učesnici iz Bosne a tom vozu priključuju se učesnici iz Mostara (u subotu, 27. VII. u 6.45 ujutro) i ostalim mjestima Hercegovine. Dolazak u Metković u 5.25 ujutro. Iz Metkovića se polazi odmah u 6.30 parobrodom za Makarskusku, kamo se dolazi u 10 sati.

Učesnice ženskog tečaja u Splitu putuju

dalje istim parobrodom u Split i tamo dolaze u 13 sati.

Dubrovčani i Kotorani imaju zgodne direktne veze sa Makarskom. Svoje putovanje mogu udesiti vlakom na Metković ili parobrodom, ali moraju ranije doći u Makarsku nego ostali.

Upozoravaju se svi učesnici, koji će putovati vlakom, da se mogu vraćati samo onim putem, kojim su došli, jer inače popust ne će vrijediti. Na polaznoj stanici treba zahtijevati na legitimaciju stanični žig.

Ovdje donosimo i neke cijene putovanja za treći razred osobnih vozova i parobroda. Cijene su stare, a sada su nešto snižene, ali ipak ne znatno, jer najveće sniženje iznosi oko 3—4 Dinara. Ove cijene važe za polazak i povratak.

Zagreb — Split	Din 152.—
Križevci — Split	» 173.—
Koprivnica — Split	» 183.—
Bjelovar — Split	» 186.—
Krapina — Split	» 173.—
Varaždin — Split	» 190.—
Karlovac — Split	» 125.—
Ogulin — Split	» 114.—
Vrhovine — Split	» 90.—
Gospić — Split	» 76.—
Sisak — Split	» 169.—
Brod preko Zagreba — Split	» 224.—
Brod preko Sarajeva — Split	» 237.—
Vinkovci preko Zagreba — Split	» 271.—
Vinkovci preko Sarajeva — Split	» 245.—
Vukovar preko Zagreba — Split	» 271.—
Vukovar preko Sarajeva — Split	» 252.—
Osijek preko Zagreba — Split	» 249.—
Osijek preko Sarajeva — Split	» 285.—
Đakovo preko Zagreba — Split	» 242.—
Đakovo preko Sarajeva — Split	» 257.—
Beograd preko Zagreba — Split	» 304.—
Beograd preko Sarajeva — Split	» 320.—
Subotica preko Zagreba — Split	» 293.—
Doboj — Split	» 206.—
Zenica — Split	» 268.—
Tuzla — Split	» 231.—
Sarajevo — Split	» 140.—
Mostar — Split	» 85.—
Banjaluka — Split	» 228.—
Travnik — Split	» 179.—
Sušak — Split	» 99.—
Rab — Split	» 95.—
Šibenik — Split	» 45.—
Split — Makarska	» 35.—
Metković — Split	» 60.—
Dubrovnik — Makarska	» 77.—
Kotor — Makarska	» 103.—
Senj — Vrkovine (autobus)	» 50.—
Kotor — Split	» 118.—
Dubrovnik — Split	» 96.—

Upozoravaju se svi drugovi, koji kane učestvovati na đačkom tečaju, da paze na sve odredbe, koje će Liga i sekretarijat izdavati. Za hranu se do početka tečaja (subote u podne) brine svatko za se.

Legitimacije za tečaj će se odmah štampati, čim dobijemo rješenje ministarstva saobraćaja za popust. Čim to rješenje dođe, odmah ćemo legitimacije razašiljati. Potrebno je stoga, da nam svatko javi što prije svoju ferijalnu adresu, da mu se može legitimacija poslati.

Za povratak će dobiti svatko upute na samom tečaju.

Tijan, tajnik.

NAŠA IZLOŽBA ĐAČKIH RADOVA.

Na ovogodišnjem tečaju u Makarskoj opet ćemo prirediti svoju izložbu, da imamo pregled čitavog zanimanja naših drugova. Budući da je već dosad odaziv za tečaj vrlo utješljiv, nadamo se, da će drugovi ozbiljno shvatiti i ovaj važni momenat njegov i već sada poraditi, da budu što dostojnije na izložbi zastupani i da svojim kamičkom doprinesu savršenstvu cjeline. Ne treba misliti o nekom hipersavršenom stilu te naše izložbe, jer mi u kolikogd budemo nastojali da bude što bolja, zanimivija i bogatija, ne ćemo nikako dozvoliti, da prede đačke mogućnosti i sposobnosti. Zato svaka organizacija mora da bude zastupana! Jer nije moguće, da postoji ma i jedna jedina naša organizacija, u kojoj se niti jedan jedini član a ma baš ničim ne zanima. A netom se zanima i za najneznatniju tobože stvar, eto toj organizaciji materijala, kojim može da bude reprezentirana na toj našoj đačkoj izložbi. Jer mi i ovdje moramo naglasiti, da naše organizacije, a isto tako i sve naše priredbe nikako ne ćemo da odijelimo od života, nego sve ono čim se zanimamo privatno, hoćemo da iznesemo i usavršavamo u zajednici s drugovima u našoj organizaciji, a isto tako da stupimo i na izložbu. Nema zato jedno skrupulozno mjerilo, po kojem bi se kao po liječničkom receptu opredijelilo što se ima da izloži i u kolikoj mjeri, da izložba bude razmjerno koordinirana. Što se tiče vrsta izložbenih stvari, mi hoćemo da izložimo sve! A što se tiče broja predmeta pojedinih vrsta, hoćemo da od svake bude najviše! Dakle, potpuna sloboda u svakom pogledu.

No ipak će se možda naći neki, koji će kazati, da ne znadu pravo, što bi na tečaj donijeli ili jer se boje za vrijednost svojih proizvoda ili jer ne znadu, koje su to sve vrste, što ćemo ih mi izložiti. Prvima na utjehu, treba kazati, da je bojazan njihova suvišna, jer kolikogod mi preporučamo, da se donesu po mogućnosti najbolje stvari, ovdje izjavljujemo, da ono, što bude presavršeno, uopće ne ćemo u izložbu niti uvrstiti. Drugima pak javljamo, da im prošla izložba sa Badije može poslužiti kao smjernica, jer su nju ili vidjeli ili o njoj preko svojih izaslanika što doznali ili pak čitali. Međutim naglašujemo, da ono nije sve, što mi hoćemo, jer ona izložba, u koliko je god uspjela, ipak ne prikazuje cjelokupnost zanimanja naših srednjoškolskih drugova. Ona je izložba bila pretežno literarna sa nekoliko slikarskih pridodataka. Ove godine pak moramo poći još dalje od onog početka! Suviše radi toga, što izložbu priređujemo u Makarskoj, gdje ima dosta svijeta na ljetovanju, kojeg ćemo mi preko reklamnih plakata po makarskim ulicama pozvati da vidi naše radove.

1. Sve će se organizacije pobrinuti, da donesu svoje srednjoškolske listove, koji izlaze i koji su izlazili, jer ćemo ih razvrstati u posebni odio. Lani smo uz njih bili priredili i izložbu edicija svih naših katoličkih književnih poduzeća, a uz to i listove stranih naroda, da se naši đaci sa svim time upoznadu. Ove godine učinit ćemo isto, učinit ćemo posebice zbog same Makarske.

2. Svaki, koji zna risati i baratati bojama, dužan je, da pošalje svoje radove. Tko nema ništa gotova, neka sada izradi. Neko će imati tek jednu jedinu stvar, pa će se ženirati, da takvu sitnicu donaša, ali se mi najodlučnije proti toga bunimo, budući nas i najneznatnija sitnica zanima i za nas vrijedi. Mogu se donijeti slike olovkom, pastelle, aquarelle, uljene slike, tuširane itd., koje po sadržaju mogu biti karikature, pejsaži, kuće, likovi, fantastičke kreacije itd., štogod možete pomisliti u ma-

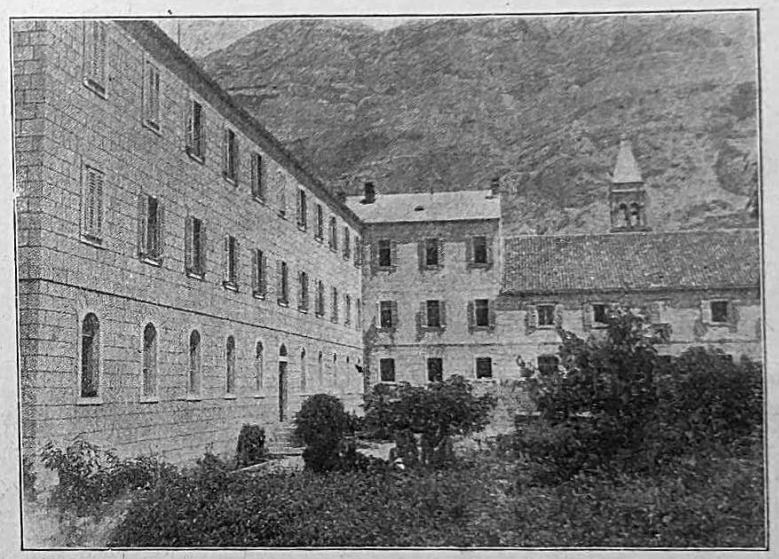

Franjevački samostan u Makarskoj.

šti i prirodi te crtama i bojama na papir ili platno prenijeti. Veličina je također sporedna. Lani je jedna Domagojka bila donijela neke svoje uspjele školske radove, a i mi isto dozvoljavamo.

3. — Kod nas ima i foto-amatera, čije su neke snimke bile kliširane i donesene u »Luči« i ostalim našim listovima. I tima hoćemo da posvetimo jedan odio na našoj izložbi. Nas zanimaju njihovi uspjesi na tom polju, a isto tako i oni predjeli, crkve, trgovi, ulice, nošnje i ljudi, koje prikazuju njihove snimke i preko kojih upoznajemo svoju domovinu. Budući da su većinom slike malog formata, mogu ih drugovi na papiru jedne zgodne boje prilijepiti s oznakom, što prikazuju i tko ih je izra-

dio; ali tako da svaki papir sačinjava jednu cjelinu.

4. — Mnoge naše organizacije posjeduju svoje knjižnice, čije knjige sami članovi uvezuju, a mi želimo, da i ta grana u što većem omjeru bude zastupana. Uvez ne mora da bude savršen, ali će nas zanimati zbog jednostavnosti, jeftinoće i načina, kojim je izveden. Budući će se o uvezu knjiga posebna praktička uputa dati drugovima na tečaju, to je nužno da drugovi vide, kako rade i koliko su u tom napredni ostali njihovi prijatelji.

5. — Da se naši ljudi zanimaju i rezbarijom, vidjeli smo na Badijskoj izložbi. A zar da ovog puta u tom pogledu zaostanemo? Mi kanimo i toj grani zajedno s kiparstvom posvetiti jedan posebni dio u našoj izložbi. Budući nema velik broj ljudi, koji se time zanimaju, to im se preporuča, da od starih i novih svojih radova što veći broj donesu.

6. — Neki se zanimaju za marionetsko kazalište. Oni, koji ga imaju, neka nam jave, jer želimo, da se jedno čitavo takvo kazalište sa pozornicom i lutkama i garderobom i tekstovima izloži; a u isto vrijeme dade i jedna priredba za uputu. O ovome kao i gornjim stvarima mora da vlada poseban interes naših organizacija, osobito kad misle na svoj pomladak, koji traži praktičko djelovanje bez velikih i mudrih teoretskih naklapanja kao što je to predviđeno za Mlade Junake i Uskoke.

7. — Mi imamo i kompozitera. Pa i oni moraju propagirati svoje! Lijepo ispisana skladba zanimat će naše glazbenike i potaknuti ih na proučavanje. Uz to treba da drugovi donesu svoje violine i ostala glazbala (koja naravno ne će izložiti, ako su u fabrici izradena), a koja će im poslužiti, da eventualno i te skladbe prokušaju (a uz to i da se po putovanju i na sastanku drugarski vesele).

Eto to bi bili neki odjeli, koji moraju biti na izložbi. Ali nijesu isključeni ni drugi.

I filatelisti mogu da izlažu; i botaničari, koji skupljaju razne biline; i svi ostali, što se zanimaju za bilošto drugoga, jer sve može koristiti, — ako ne za naše starije, a ono za mlade i najmlade (Mlade junake, Uskoke i Dubravke), koje moramo uvijek i posebno imati u vidu i za njihov se razvoj i način zanimljivog rada neprestano interesovati. Ko od drugova ima posebnih želja, molimo ga, da nam ih slobodno uputi.

Što se tiče ovogodišnje ženske izložbe, sve ovo što je rečeno i za njih vrijedi; ali najveću svoju pažnju one moraju posvetiti onome, što njih kao ženske najviše zanima i što im po pravu i pripada. Njihova je lanjska izložba bila pretežno od ručnih radnja i nešto akvarela ili crteža. Pa će i ove godine u prvome redu to izložiti, ali ih ne će bez reda razbacati, nego ih postaviti u posebne odjele prema vrsti i prema krajevima, iz kojih njihovi motivi potječu. To će im koristiti, da upoznadu sve varijacije raznih motiva i upute se u folkloru, raznih krajeva naše domaje. — No ne bi bilo dobro, kad bi se zaustavile samo na tomu, a od slikarstva samo na akvarelima i crtežima: mi očekujemo od njih mnogo toga. Lani se par njihovih organizacija istaknulo množinom izloženih stvari, a ove godine svaka njihova organizacija mora da nastoji biti prva i to ne samo u množini, nego i u raznolikosti.

Na koncu vas, drugovi i drugarice, molim za jedan predlog: Svaka organizacija i Domagojaca i Domagojki neka izabere jedno agilno lice, koje će se pobrinuti, da i ta organizacija bude što bolje i brojnije zastupana na našoj izložbi. To lice neka stupi u vezu s drugim organizacijama i Ligom, da se propita, informira i iznese vlastite predloge i želje. Ali ne kasnite! Konac je godine tu! U Ligi je odreden posebni odbor, koji će se brinuti za tečaj i za izložbu. Sve potrebito će se javiti onima, koji traže. Samo junački i savjesno! Nijedna organizacija ne smije da zaostane sa tečaja i izložbe, a u nijednoj organizaciji ne smije da bude ljudi bez ikakvog interesa.

Luka Perinić

KNJIGE I ČASOPISI

ALMANAH »SELO I GRAD«. Literarna sekcija »Domagoja« u Zagrebu ove godine bilježi jednu novu fazu u svom životu, koja će zasigurno u buduće imati velikog udjela i biti od zamašnog značaja u našem javnom katoličkom životu. Ona je ove godine izdavajući svoj literarni almanah »Selo i grad« stupila u vezu s najjačim reprezentantom katoličkog književnog i kulturnog movensa kod nas, sa Društvom Sv. Jeronima, koje je almanah u svojoj nakladi dalo u javnost. U kolikogod su i otprije Domagojci literate u kasnijem svom životu zauzimali jedno ili drugo mjesto u najvažnijim točkama naših književnih poduzeća i uredničkih mjesta, manjkao im je direktni saobraćaj i nastup njih kao organizovane cjeline prema bilokojoj književnoj centrali preko koje bi mogli doći do izražaja i veze sa životom i narodom. A to je baš ono pravo, za čime se mora težiti, jer, jer su literati kao odsječena grana, a izdavačke kuće kao golo deblo, ako nemaju direktnog i kontinuiranog saobraćaja i izmjeničkog potpomaganja u simbiotičkom životu.

Isto tako mladi Domagojci literate morali bi nastojati da stupe u društvo starijih hrvatskih književnika, koji su se još davno sakupili pod imenom »Kola Hrvatskih Književnika«, jer je vrlo teško samoživce koordinirati s pravim miljeom, u čijoj atmosferi nigda nisu disali niti se kretali. No, naravno je, da bi u tom slučaju trebalo provesti malu reorganizaciju u samom Kolu Književnika, tako da obuhvati više ljudi, da aktivnost svoju pojača i da stupi prema negdašnjoj zamisli u pravu vezu sa narodnim životom preko jedne naše katoličke knjiške centrale.

Ovogodišnju knjigu »Selo i grad«, koja je bila zamišljena prema nešto drugojačijem osnovu, nego što je to radi nehomogenih osobina i težnja suradnika bilo u realnosti moguće da se provede, uredio je prof. Petar Grgec, a umjetnički opremio V. Kirin. U buduće nastojati će se u svakoj knjizi cjelovito obraditi najnužnije probleme, što se u suvremenom životu nameću nama kao katolicima i Hrvatima: bilo to ideološke, kulturne, socijalne, umjetničke, historičke itd., jer uza sve, što je Mahnićeva »Hrvatska Straža« u svoje vrijeme temeljito razbistrila mnoge fundamentalne magle ondašnje atmosfere, porodila su se nova pitanja i nove okolnosti i novi ljudi, kojima treba napose govoriti i prema novoj primjeni postaviti ispravan temeljiti stav. Na taj bi način ovakav almanah mogao i češće da izlazi i eventualno da se pretvori u jednu reviju, koja bi okupila okolo sebe ljude ispravnih misli.

Ovogodišnja knjiga donosi vrlo raznolik materijal okupivši okolo sebe vrlo veliki broj književnih naših radenika, starijih i mladih, sa pjesmama, novelama i člancima. Knjiga ova ima pretežno beletristički karakter, ali ne puke larpurlatističke težnje sa šupljim i eterastim riječima, nego sa životnim sadržajima, kojima nas vodi širom svih krajeva naše domaje i uvlači u dušu svih raznih komponenata narodne aktivnosti, narodnih običaja, nastojanja i stradanja, boli i utjehe i nada, iz kojih je satkan ovaj život, što se prelijeva preko dalekih naših ravnica i kršnih planina, kroz trošne seoske drumove i prašne gradske ulice. Kroz one figure i slike i raspoloženja možemo mnogo toga nazreti i mnogo toga naslutiti, što će nas jače približiti narodu i natjerati da se iz njega učimo i da njega poučavamo. Doista, ne iskače odasvuda jasna socijalna tendenca, a pogotovo ne svijesna, ali se iz prikazivanja, obradbe i sučešća s licima i momentima osjeća ona kršćanska »caritas«, koja je u biti svojoj socijalnija od svih socijalnih tirada i fraza.

Beletristika »Sela i grada« ne zastupa jedan literarno determiniran smjer, kao što ih imamo u Francuskoj, Njemačkoj, Engleskoj, Španjolskoj, Italiji, gdje su genijalni pojedinci stvorili vlastite škole i struje, koje su imale utjecaja negdje čak i na nekatoličku literaturu. Istina je, mi se ne smijemo vezati i predestinirati jednu formu za jedino vrijednu, ali ćete priznati, da nije nikakva pozitivna ni korisna pojava, što mi rade ostajemo pod očitim utjecajima drugih, koji nijesu ni po ideologiji naši, ni po umjetničkoj vrijednosti najsavršeniji, a pogotovo, ako njih ne znamo kroz sebe dati kao naše, nove, prave. Đuro Arnold na pr. kolikogod se može govoriti, da je našao vlastitu formu i izraz, očito je, da je to još u velikom dijelu ono što je zajedničko »starima« našim književnicima. Mladi ponajviše još traže sebe, ali im je najdraži Đuro Sudeta. U novelistici također smo ponegdje poskupci, premda u njoj (kao i u dijelu pjesama iz »Sela i grada«) imamo ljudi, koji nam u jednom ili drugom času dadu ono pravoga, svoga, individualnoga.

Kao jedan golemi uspjeh možemo pripisati almanahu, da je okupio u svoj krug dosad najveći broj naših književnika (okolo

pedeset), od kojih ćemo nabrojiti na pr. ove: Petar Grgec, Đuro Arnold, Antun Matasović, Velimir Deželić st. i mladi, Ljubomir Marković, Josip Andrić, Ivan Ev. Šarić, Mate Ujević, Ivo Horvat, Ignac Horvath, Cvite Škarpa, Nedjeljko Subotić, Narcis Jenko, Milan Pavelić, Ferdo Galović, Josip Zdunić, Lenka Perinić, Ivo Lendić, Josip Zidarić, Jeronim Iljadica, Stjepan Hrastovec i t. d. Procjenjivati svakoga od njih u svakoj stvari, koja je u almanahu izašla, nije moguće u par riječi, zato je najbolje i ne zalaziti u to.

J. K. Đ. Liga preporučila je svome članstvu, da poduzme što življu akciju oko raspačavanja ove edicije, jer o tome mnogo zavisi njezino buduće izlaženje. Mnoge su se organizacije lijepo odazvale. Ali još treba raspačati 500 komada. Juriš, braćo, na tu akciju! Svaka dva druga neka nadu jednog pretplatnika i uspjeh je gotov. Cijena je almanahu 20 Dinara, a naručuje se kod: Društva Sv. Jeronima, Zagreb, Trg Kralja Tomislava 20. — L. P.

MSGR. dr. ANDRIJA SPILLETAK: PAPA PIJO XI., ŽIVOT I DJELA NAMJESNIKA KRISTOVA.* Društvo sv. Jeronima izdalo je prigodom zlatomisničkog jubileja Sv. Oca Pija XI. ovu zbilja krasnu knjigu. Msgr. Spilletak dao je u tome djelu uz životopis vladajućeg Pape i najvažnija djela njegova pontifikata. Knjiga je podijeljena na poglavlja prema odsjecima Papina života o kojima rade. Posebno poglavlje je posvećeno i najnovijem bez sumnje historički najznatnijem djelu Pape Pija XI. — rješenju rimskog pitanja. Uostalom sva su poglavlja vrlo pomno izrađena, tako da čitatelj preko te knjige dobiva sliku i ličnosti i važnosti djelovanja Achilla Ratti-a, a posebnu vrijednost knjizi daje i to što su često citati iz papinskih dokumenata. Lijep i interesantan stil čini ovu lektiru vrlo ugodnom, a zbilja sjajna oprema, koju je knjizi dalo Društvo sv. Jeronima čini ju još privlačivijom. Za žaliti je jedino, da su korekturi izbjegle neke greške u tisku stranih imena i riječi (na pr. Ferzini umjesto Ferrini). U ostalom taj mali manjak ne može nimalo umanjiti privlačivost samog životopisa.

U vrijeme kada je Papa Pijo X. u centru savremene historije i političkog interesa svijeta je sigurno za svakog budućeg katoličkog inteligenta od velikog interesa da upozna i razvoj Papine ličnosti i djela njegovog pontifikata, pa makar i u ekscerptu. I naši đaci valja da poput stranih kat. đaka upoznaju što detaljnije savremenu povijest Crkve, da odatle dobiju ispravno shvaćanje svojih dužnosti. Preporučamo eto baš iz tog razloga našem domagojskom đaštvu da si nabavi ovu knjigu, koja će moći da služi kao odličan priručnik za predavanja o Piju XI. i za bolje razumijevanje historičke znamenitosti pontifikata u čije vrijeme živimo.

E. P.

KNJIGA O ZAVIČAJU. (Ljudevit Šustek: Dubrava u povijesti. Zagreb 1929. Naručuje se: Narodna prosvjeta, Zagreb, Kaptol 29. Cijena: broširana 20 D; tvrdo vezana 30 Dinara). Historija pojedinih mjesta redovno imade minimalno značenje u općoj povijesti. Lokalna prošlost i kolorit imadu draž i neki interes tek za najbližu okolinu, te za one ljude, koji su pukim slučajem vezani uz dotično mjesto. Sve je to, naprotiv, za ostale od sporedne vrijednosti. Potvrdu za to imademo i u brošuri g. Buturca o Ruševu.

Posve je druga stvar s knjigom g. Šusteka o mome i njegovom zavičaju. I ako je on nije pisao s pretenzijama naučenjaka, da se njome rehabilitira pred javnošću, ona je — uistinu — kao cjelina potpunoma uspjela. Samo se po sebi razumije, da su neke partije bolje obrađene i stvarno i stilistički.

Knjiga se u glavnom dijeli u 3 odjelka: Dubrava od god. 1094. do turskih provala; turske provale i biranje kralja Ivana Zapolje te napokon novije doba do 1918.

Prve su dvije periode opisane življim jezikom i interesantnije, što svjedoči da se je autor u njih posvema uživio opisujući slavne dane i tragično opustošenje nekoć slavnog grada Dubrave, boravište zagrebačkih biskupa, a naročito ratobornog Šimuna Erdöda. Treća je perioda ispala nešto mršavije. Ta to je i razumljivo, budući da je život protekao mirnijim tokom bez većih trzavica i pokreta. O nekim sitnim zamjerkama ne kanim ovdje pripovijedati, jer one i onako ne mijenjaju bit knjige. A, napokon, ovo par riječi imadu služiti za toplu preporuku ove interesantne i elegantno, upravo raskošno opremljene knzige s neko 25 slika, jednog organiziranog člana našeg domagojskog đaštva.

Vladimir Dolar.

ŠTEFA JURKIĆ: BL. IMELDA LAMBERTINI. Kad čovjek uzme u ruke ovu knjigu sa lijepim omotom u dvobojnom tisku, sa umjetničkim koloriranim prilogom, sa skupim papirom i krasnim tiskom, skoro

* Dr. Andrija Spiletak: »Papa Pijo XI.«. Cijena Din 50.—, a uvez u kožu Din 150.—. Naručuje se kod Hrv. Knjiž. Društva sv. Jeronima, Zagreb, Trg Kralja Tomislava br. 20.

ne vjerujemo, da je to hagiografsko djelo napisano i tiskano u Hrvatskoj. Toliko je tu otmjenosti i ukusa, što je, nažalost, još rijetka stvar u našim katoličkim izdanjima. Gđa Jurkić je u ovoj knjizi sa područja vazdušaste legende, koja se vrlo malo oslanja na realne historijske događaje prešla na područje, rekao bih, historije. Ali ta historija bl. Imelde je tako čudesna, puna poezije, da sve to zvuči kao neka legenda. Zato je i razumljivo, da je gđa Jurkić uspjela, da nam pruži vrlo motiviran prikaz kratkoga života bl. Imelde, koja je umrla već u svojoj dvanaestoj godini kao blaženica, dakle još u djetinjoj dobi. Prema tome je taj život sam po sebi materijal da se zapadne u obične mane naše hagiografije, naime da su svi sveci od rođenja sveti. Međutim gđa Jurkić je dosta sretno prešla preko svih tih poteškoća, te nam je pružila dosta motiviranu sliku jedne male svetice, koja će biti simpatična naročito malim djevojčicama. Sa ovim djelom dobiva naša katolička književnost prvu knjigu moderne hagiografije, koja je upravo danas u velikoj cijeni kod katolika u zapadnoj Evropi, naročito u Francuskoj, gdje se usvojio princip, da su jedino književnici, pravi književnici umjetnici, pozvani da pišu o svecima, jer nije dosta biti dobar, pobožan ili čak i učen, da se dade na uvjerljiv način ličnost jednoga sveca. Do toga je došlo logičkim razvojem katoličke literature. Katolički književnici, u prvom redu romanopisci, težili su za tim da u svojim romanima dadu što idealnija lica. Jasno je, da su u tome traženju morali doći do konstatacije, da je najpodesnija ličnost za katolički roman svetac. Rodio se na toj podlozi čitav niz djela. (U nas je sličan pokušaj napravio pok. Kršnjavi). Međutim se pokazalo, da su životi svetaca vrlo nepodesna fabula za obrađivanje romana, a osim toga se redovito događa da klone i najsnažnije pero kada treba dati analizu duševnosti jedne svetačke pojave. Rekao je na jednom sijelu domagojske literarne sekcije dr. Marković i ovo: » Sveca savršeno može prikazati samo svetac-umjetnik.« Zato se prestalo sa pisanjem romana, a započelo se sa prikazima svetaca u literarnoj formi. Na tom su području kod Francuza dali mnogo konvertiti, a tamo spada i Papinijeva »Storia di Christo«.

Zato se moramo veseliti ovome lijepom početku, tim više, kada nam se pruža u ovako lijepoj opremi, koja služi na čast izdavaču, a i ilustratoru g. Gabrijelu Jurkiću.

Knjiga se naručuje kod uredništva »Duhovnog života« Zagreb, samostan Dominikanaca, uz cijenu od 8 Dinara. Knjiga je zgodna za darivanje. Našim društvima preporučujemo, da je kupe za knjižnice gdje će dobro doći i starijima, a naročito je to izvrsna knjiga za mlađe.

I. B.

INTERNACIONALNI PREGLED

BEATIFIKACIJA DON BOSCA. U nedjelju 2. lipnja u Rimu je na svečan način izvršena beatifikacija Don Bosca, osnivača reda Salezijanaca. Na drugome mjestu donosimo o Don Boscu nekoliko krasnih Jörgensenovih stranica. Upoznali smo se na njima sa dobrodušnošću i karakterom ovoga velikoga sina katoličke Crkve. Zanimati će sve naše čitače, da čuju od samoga don Bosca nešto o njegovom pedagoškom sistemu.

»Dva su sustava, koja će se u uzgoju mladeži u sva vremena primjenjivati, predusretni i nasilni (preventivni i represivni). Ovaj zadnji sastoji se u tome, da gojenci upoznaju propise, i da se pronađu oni, koji ih prestupe, te se prema tome kazne. Kod ovog sustava moraju sve riječi, čitavo nastupanje i ponašanje pretpostavljenoga uvijek biti ozbiljne i stroge, te se on mora kloniti svake povjerljivosti s gojencima. Rektor se smije samo rijetko pokazati među svojim pitomcima, da tako uveća svoj ugled, a ta njegova prisutnost zahtijeva se ponajviše onda, kad se treba zaprijetiti ili koga kazniti. Ovaj je sustav lagan, zahtijeva malo muke i upotrebljava se najbolje kod vojništva i uopće kod odraslih i pametnih, koji mogu i moraju sami od sebe zakone i zapovijedi poznavati i njih se držati. Različan od ovoga, gotovo bih mogao kazati protivan ovome, jest predusretni sustav. On traži, da se upoznadu pitomci sa zakonima i zapovijedima jednog zavoda, i pazi osobito na to, da na učenicima počiva uvijek oko ravnatelja ili pomoćnika, koji će im govorit kao dobri oci, u svemu ih voditi, davati im savjete i s ljubavlju ih poboljšavati. Ovaj se sustav posve oslanja na razumu, na vjeri i na ljubaznom postupanju. Osim toga isključuje svaku silu i kazne, pa čak nastoji uklonit i lako kažnjavanje. Čini se, da ovaj sustav,— tako on nastavlja, — zaslužuje prednost radi ovih razloga: Unaprijed upozoren gojenac, ne ostaje potišten radi učinjene pogriješke, kad se one jave poglavaru. Poglavar ne zapada u gnjev, kad

opominje, prijeti ili kažnjava, jer s time poveže uvijek prijaznu riječ, koja djeluje na razum, a k tome ga još uvjerava i stiče njegovo srce tako, da krivac uvidi potrebu kazne i gotovo je sam želi. Najbitnija je kod mladih ljudi površnost, na koju oni u času disciplinarnih propisa zaboravljaju. Zato dijete često prestupa propis i bude kažnjeno, a da u času djela nije na to mislilo, i sigurno bi posve drukčije radilo, kad bi ga pravovremeno opomenuo prijazan glas. Represivni sustav može da zaprječi nemire, ali teže može da mladež popravi. Uvijek podsjeća mladež, da ne zaboravi na pretrpljenu kaznu, i osim ogorčenja, proizvodi kod nje želju, da strese sa sebe jaram i da se osveti. Ona lako zaboravlja roditeljske kazne, ali odgojiteljeve vrlo teško, a mnogi su ljudi stanovite kazne, koje su za vrijeme svog mladenačkog uzgoja pravedno zaslužili, čak u dalekoj starosti grozno osvetili.

Naprotiv preventivni sustav čini, da gojenac vidi u svom odgojitelju prijatelja i dobročinitelja, koji ga opominje, jer ga hoće da učini dobrim čovjekom i da ga sačuva od neugodnosti kazne i sramote. Preventivni sustav postupa s gojencima, tako da uzgojitelj nastoji djelovati na njihovo srce uvijek za vrijeme odgoja, a i kasnije. Kad ovim sustavom predobije uzgojitelj srce svog štićenika, onda može, da na njega moćno utječe. da ga opominje i savjetuje i da ga poboljšava i onda, kad već uzme službu, zvanje ili stekne položaj. Iz ovih i drugih razloga čini se, da presusretni sustav imade prednost pred nasilnim sustavom. Neka se po mogućnosti što manje kažnjava, a kad je to ipak potrebno, neka se pazi na ovo: Uzgajatelj neka nastoji, da ga gojenac uzljubi, ako hoće, da ga se boji. U tom je slučaju uskrata naklonosti odgojitelja prema gojencu već velika kazna, koja ga potiče na revnost. utječe na ćud, a nikad ne vrijeđa. Dječaci smatraju kaznom ono, što služi svojoj svrsi. Znademo, da kod mnogih neprijazan pogled više djeluje, nego zaušnica. Pohvala za dobar rad, ukor za nevršenje dužnosti, mogu vrlo dobro služiti za nagradu ili kaznu. Opomene ili kazne neka se nikad ne dijele javno, osim vrlo rijetkih slučajeva, nego uvijek privatno, i kad nisu nazočni drugovi. Neka se nikako ne upotrebljavaju psovke, udarci bilo koje vrsti, klečanja, povlačenja za uši ili slično, jer je to zabranio građanski zakon, i jer to mladež jako razdražuje, a uzgojitelja ponizuje«.

Evo uzgojnog načina velikog apostola i ljubitelja mladeži. Svojim sistemom uzgajanja osvojio je cijeli svijet. I ono što nisu mogli velik i odlični pedagozi ostvariti, ostvario je Don Bosko pomoću vjere i ljubavi, koje je u amanet ostavio svojim sinovima Salezijancima.

SREDNJOŠKOLSKI LISTOVI

ŽAR (god. VII., Broj 1., »Domagoj«, Dubrovnik 1929.). Sa nekim posebnim osjećajem uzimam u ruke ovaj dragi list, u kojemu sam po prvi put vidio »štampane« svoje stihove, oko kojega sam godine pomagao, dodavajući papir »drljajući« za dugih dana, kada smo zamazani tiskarskom tintom galamili po sobi naše organizacije i mazali čak i zidove na veliku žalost našega duhovnoga vođe, kojega smo mi onako intimno nazivali samo »padre«. Sjećam se napokon svojih briga, kada sam i sam bio urednik toga lista, kao i strepnje, sa kojom smo kasnije ja i ostali stariji drugovi, njegovi pokretači očekivali taj list, sve u strahu, kako će se mladi opošteniti. Moram priznati, da smo bili zadovoljni. Tri su generacije urednika otišle, a sada ostaje četvrta, koja za Žar nije ni znala, kada se on pokretao. On je dočekao svoju sedmu godinu i opet nam je došao. Uzimljemo ga mi stariji u ruke i na prvi smo pogled veseli, jer su naši mladi drugovi u gradu gospara prihvatili našu težnju, da bar omotu dadu što dostojniji izgled, kada se to već ne može unutarnjem dijelu lista, oko kojega uvijek rade početnici, jer tehnički dio traži i odviše vremena, a da bi se smjelo dozvoliti samo jednome drugu, da on sam tiska više brojeva. To bi mu oduzelo i odviše vremena, pak je zato dobra i jedina ispravna praksa, da se taj posao mora porazdijeliti među više drugova.

Ovogodišnji omot je napredak prema lani. Uspon je očit od prvoga broja. Želim samo da se tako i nastavi, da se dokaže, da drugovi oko Žara i te kako imadu smisla za lijepu formu, tek da im nedostaju sredstva.

Pregledavam sadržaj. Pogađam, tko je što napisao i sjećam se imena, koja su za vrijeme moga urednikovanja mogla da napunjaju jedino koš i iskreno se veselim, kada vidim, da Žar ne pokazuje znakove klonulosti. Ne znam, možda nijesam dovoljno objektivan, ali svakako je jasno, da nije ni prije bio mnogo bolji. Ostala mu je ona stara doza samosvijesti i vedrine u pogledima na ljude i stvari. Ne mislim tu na poeziju, koja je i onako manje više u svim srednjoškolskim listovima tek pokušaj i nestalno tapkanje u predosjećanju nečega što bi tek imalo doći, već u prvom redu mislim na ono gledanje stvari i događaja u našemu đačkome pokretu i svijetu uopće. Sadržaj je ostao raznolik kao i uvijek, veći dio stvari je vrlo pismeno napisan, opažanja su skoro sva vrlo ispravna i to je dosta za jedan list kao što je Žar.

izazivala druge, da oni započnu sa oštrim protukritikama.

Prikazi knjiga pjesama Horvata i Škarpe dosta su dobri. Istaknuti se mora članak o Društvu sv. Jeronima, koji pokazuje veliko poznavanje našega pokreta kao i njegove literature. Citati su veoma dobri i odaju verziranost pisca u stvarima našega pokreta. Spomena je vrijedan i članak u kojemu se govori o potrebi veće brige za naše mlade. Sve to pokazuje da organizacija, koja izdaje Žar živi bujnim životom i da pokazuje mnogo životne sposobnosti.

U samome Žaru je nabačen problem raz-

Odbor Jug. Katoličke Đačke Lige.

Uvodnik »Više svijetla« pisan je neobično dobro. Ne znam pisca, ali taj članak je sažet, dobro promišljen. Ideje su jasno iznesene i za srednjoškolski list neobično duboke. Iza toga slijedi beletristički dio, dosta obilan, pa napokon feljton, koji je uz uvodnik duša lista. Kako nam sam urednik saopćava na kraju lista dio gradiva je od lanjskog neštampanog posljednjeg broja, te se tako imade tumačiti činjenica, da se drugovi obilno osvrću na lanjske kritike Žara u srednjoškolskim listovima, koje nisu nimalo štedile Žar, a on sad vraća istom mjerom. Rubrika »Pameti pusto blago« zgodna je sama po sebi, kad nebi možda vijanja i kontinuiteta srednjoškolske organizacije, koja redovito u maturantima ima svoje najbolje i najradinije članove. Sudbina je naših organizacija, »da im se stalno odsijecaju glave«, kako umuje urednik, koji osjeća, kako je teško kada svake godine odu maturanti i ostanu oni mladi sami. Dubrovačka organizacija je to ove godine još na poseban način osjetila. Otišao je u svojoj staleškoj dužnosti osnivač njezin i voda o. B. Perović u inozemstvo, pak su mladi drugovi još teže osjetili sav teret, koji je pao na njiova leda. Međutim organizacija je pokazala toliko snage, da rad nije malaksao, naraštaj je ostao jednako

brojan, život je protekao starim tokom, tako da će organizacija sretno prebroditi vrijeme, kada je morala ostati sama i velikim dijelom prepuštena sama sebi, dok opet ne dode u čvrste ruke.

I ako je nas iz dubrovačke vanjske organizacije u Zagrebu lijep broj, tako, da skoro možemo kazati, da nije prekinut onaj kontinuitet našega drugarstva, ipak sa velikom ljubavi pratimo sav rad svoje organizacije, koja nam je svima dala velik dio onoga što smo, kojoj dugujemo najveći dio svoje ličnosti. Zato će drugovi srednjoškolci, koji se interesuju za kritike o srednjoškolskim listovima shvatiti zašto sam sa nešto više topline govorio o ovome listu, u kojemu sam i sam napisao svoje prve nestalne retke. Mislim, da ih to neće smetati, jer sam uvijek nastojao, da kao službeni recenzent srednjoškolskih listova u našoj Luči uvijek budem objektivan i pravedan. I. B.

»LAHOR« (Split, godina II. godišnjak). Svršetkom lanjske godine dobili smo prvi broj »Lahora«. Već tada se pokazalo, da »Lahor« na sebi nosi jasne znakove budućeg razvoja. Vidjeli smo, da iza »Lahora« stoji jaka grupa srednjoškolaca, što se ove godine manifestovalo u još većoj mjeri.

Ovogodišnji »Lahor« je otmeniji, svijetliji i nekako puniji. Vidi se to, da je to onaj lanjska »Lahor«. Pojavilo se par novih imena, ali tu su i ona stara imena, pa čak se obraduju i slične teme (Savić—Poljica); napokon i na omotu se vidi ista ruka.

»Lahor« jasno odaje znakove sazrijevanja. Opaža se da suradnici postaju stariji i dosljedno, pametniji. Čvrsto sam uvjeren, da će i naredna godina značiti novi uspon. »Riječ urednika« je vrlo ozbiljno pisana; i ostali članci »Katolicizam i narodnost« i »O miru« pisani su sa pretenzijama ozbiljnih članaka te je pisac u tome i uspio, u koliko se može u tako razmjerno uskom prostoru govoriti o stvarima, za koje treba mnogo više papira. »Posljednji trzaji poljičke slobode« od Josipa Savića, to je članak pisan sa poznavanjem stvari i sa dosta smisla za stvarnost i događaje, bez nepotrebnog odugovlačenja na opisima i eventualnim frazama. Ovaj rad iz područja historije unosi novu notu u čitav list.

Beletristički radovi zauzimlju najveći prostor lista. Ima tu stvari različitog karaktera. Tako je na primjer »Bolesnica« pisana skoro naturalističkom tehnikom, ali naivnost sižea i nekih mjesta kvare dojam naturalističkog istriška iz života, što nije ni šteta, jer bi stvar ispala i odviše drastično. »Kobna oporuka« spada nekako u isti kup sa »Stari paradokson«, koji je nešto usiljeno izgladen, ali uza sve to vrlo zanimljiv i možda najuspjelija stvar »Lahora«. Branko Biokov ima prilično izbrušeno pero. »Sirotinja« su prilično vjerna slika, u kojoj je pisac zadržao dosta sretno sav lokalni kolorit, i ako to koji put ide na štetu stila. (Na pr. riječ »milota« mjesto žalost). Crtica pokazuje dobro oko, a što je još ljepše dobro srce i socijalno osjećanje. »Komadić sapuna« se odvaja od drugih stvari, te je takove naravi, da bi ova stvar uz mali retuš mogla biti uspjela novinska novela. Osim o članku »Iz Domagojskog zapisnika«, koji nam pokazuje da se u splitskoj organizaciji ozbiljno radi, te je ujedno i primjer, kako se mogu u čitljivoj formi iznijeti i suhoparni izvještaji, moramo nešto reći i o pjesmama.

Poezija »Lahora« je ispod proze, i ako situaciju spašava Biokov. Cares la Bey pokazuje lijepih stihova i kada bi se bolje prilagodio slobodnom stihu mogao bi nam pružiti i dobrih stvari. N. N. Pensa također pokazuje kulturu, a kroz stihove probija i osjećaj. D. Piteša je, mislim da se ne varam, jedan od mladih. Toliko mogu zaključiti po sadržaju i formi njegove pjesme.

»Đački Domagoj« Split i njegov »Redakcioni« odbor može biti zadovoljan sa ovim brojem »Lahora«, koji je dokazao, da u Splitu postoji jaka grupa domagojskog daštva, koja bez velike buke postoji i razvija solidan rad. To je tim pohvalnije, ako se uzme u obzir, da su to ljudi puni temperamenta, koji u njihovim godinama znade vrlo često biti i te kako bučan. Mi se zato radujemo skupa s njima i očekujemo od njih još mnogo... I. B.

RUŽA (Široki Brijeg. Godina VI. Izdaje organizacija »Cvijet«). Lanjske su godine članovi organizacije »Cvijet« izdali »Ružu«, koja je izlazila prije više godina. I ove godine izdali su vrijedni drugovi godišnjak, koji je vrlo dobru uspio. Ovaj godišnjak je uglavnom posvećen papinom jubileju, te u tome smislu donosi dva prva članka. Uz članak »Naš poziv« susrećemo tu nekoliko razmjerno dobrih beletrističkih stvari, u kojima prepoznajem stare znance, jer drugovi iz Širokoga Brijega u svakoj zgodi misle na svoju »Luč«, te vrlo rado šalju suradnju. Dobar je članak »Crkva i misije«. Zanimljiva je rubrika »Sa pera mladih«. U feljtonu nalazimo par dobrih stvari. Ističe se Musićeva ocjena pjesama Đure Sudete.

Na kraju susrećemo i prikaze srednjoškolskih listova. Ovaj broj donosi i jednu kompoziciju, koju ja kao stručnjak ne mogu ocijeniti, ali ako bude zgode jednom ću sve glazbene priloge naših srednjoškolskih listova predati na ocjenu jednom muzičaru). Sve u sve: »Ruža« pruža dojam dobroga lista, oko kojega se kupi par vrijednih suradnika. I. B.

CVIJET (Visoko. Godina IX. Br. 5.—6.) »Cvijet« je stari znanac čitača »Luči«. O njemu je bilo više puta govora. Ove godine je on nadasve zanimljiv, a kako se vidi izdaju ga ljudi sa puno volje i oduševljenja. »Cvijet« je ove godine tukao rekord, što se tiče tačnosti izlaženja i broja suradnika. Osim toga »Cvijet« je pokazao ove godine najviše smisla za događaje oko nas. Nijedan list nije toliko pisao o narodnom životu i raznim organizacijama toliko koliko »Cvijet«. To se sve vidi i u ovome broju. Već uvodnik nosi naslov: Mahničev pokret i naša socijalna orijentacija. Drugi su članci »Radničko pitanje«, »Đačko polje rada«, »Mladi junaci«, »Mahnić o umjetnosti«. Kako se vidi sve zanimljive teme, te je upravo veselje čitati, kako ovi đaci vole naš pokret, kako ga proučavaju i kako nastoje, da ga što bolje shvate. Ostali rad je također dobar, te pokazuje dobrih kvaliteta. »Prvo proljetno oranje« i »Puši-lula« su dosta uspjele stvari. Dragomir Prpić i Ljubo Ljubas pružaju nam nekoliko vrlo lijepih stihova. »Cvijetić« pokazuje da »Cvijet« ima lijep podmladak. I. B.

ZUMBULI (Zagreb, godina VI. Godišnjak. Izdaje zbor sjemenišnih srednjoškolaca). Na omotu se urednik Hrastovec tuži, da će mnogi prigovarati listu radi formata, opsega i sadržaja. Međutim on nema razloga, da se tuži. »Zumbuli« su ove godine dobar list. Nema razloga, da se tuži na format, jer »Zumbuli« sa svoje 64 stranice daju dojam dobroga i ozbiljnoga lista.

I u ovome obliku »Zumbuli« su sačuvali svoje bitne karakteristike. U njemu kao i uvijek prevladavaju članci, zatim dolazi beletristička proza. Ovaj put se ističe veći broj prikaza. Bibliografija je prilično obilna, te se može reći, da su drugovi marljivo čitali sva novija naša izdanja.

Kako je ovaj godišnjak prilično opširan teško je spomenuti sve priloge, te ću spomenuti samo neke. Uvodnik je posvećen jubileju zagrebačkoga nadbiskupa, kao i čitav ovaj broj. Promišljeno i sa puno misli pisan je članak »Svećenik kao dionik Vječnog Hristovog Svećeništva«. »Smisao organiziranja« je dobro zamišljena stvar, ali je prekratka, da bi se moglo u njoj dovoljno reći. »Književnost i odgoja« su niz opažanja, u golemom svom dijelu vrlo ispravnih. »Dva ekstrema«, to je članak, koji je odmah u početku zahvatio preširoko u stvar, da kasnije vrlo brzo završi. »Ulomci opažanja« su dobar članak po svojoj zamisli, ali inače vrlo škrt. »Sila, koja ruši« aktuelan je članak. Kad zbrojim što sam sve rekao o ovim člancima, izgleda mi da bi tko mogao pomisliti, da su ovi sudovi negativni. Međutim, ja to odlučno odbijam. O »Zumbulima« hoću da pišem kao o ozbiljnom listu, te nebi htio sve samo pohvaliti.

Od beletrističkih stvari treba svakako spomenuti »U strahu« i »Pilar sa svojima«. Prva stvar pruža nekoliko lijepih slika sa sela, i ako je motiv nekako čudan, ali opet moramo priznati, da se može osnivati i na realnosti. U drugoj stvari je jako istaknut socijalni momenat. Rekviziti su nešto stari i poznati (vino, otpuštanje iz službe), ali srž stvari je zdrava. Uza sve naivno prikazivanje stvar se čita sa interesom.

Feljton je valjda najbolji, što su ga dosad imali »Zumbuli«. »Zumbuli« su na dostojan način proslavili jubilej svoga nadbiskupa. Rad, kojega je dosada razvio njihov Zbor ima vrlo veliko značenje u izgrađivanju naše narodne i katoličke kulture. »Zumbuli« su očit dokaz, kako je taj rad bio plodan. Drugovima čestitamo. I. B.

Odbor J. K. Đ. Lige. Donosimo u ovom broju sliku odbora Lige. Kao tumač slici donosimo imena onih, koje slika prikazuje. U prvom redu dolje (sjede) Stjepan Alfirević, srednjoškolski sekretar; Zorka Bedeković, akademska sekretarica; Emilio Pallua, predsjednik Lige; Katica Vojvoda, revizor Lige; Luka Jerinić, potpredsjednik i internacionalni sekretar. U drugom redu (stoje) Ivo Lendić, odbornik Lige; Jerko Bauer, akademski sekretar i predsjednik zagrebačkog dijecezanskog okružja; Ivka Kušević, odbornica Lige; Antun Radoslović, odbornik Lige; Anka Blažević, srednjoškolska sekretarica; Pavao Tijan, glavni tajnik Lige; Ivo Bogdan, urednik »Luči«.